

A gyógyítás öröme

*A tatabányai Szent Borbála Kórház
több mint 120 éves emlékezete*

A GYÓGYÍTÁS ÖRÖME

*A tatabányai Szent Borbála Kórház
több mint 120 éves emlékezete*

A tatabányai Szent Borbála Kórház több mint 120 éves emlékezete
2022. évi kiadásának bővített változata

Szerkesztő:
dr. Dombi J. Péter

Szerkesztő munkatársak:
B. Kováts Sándor
Balogh Csaba
Dallos István

Fotók:
B. Kováts Sándor
Dallos István
Tatabányai Múzeum
Tatabánya MJV Levéltára

Munkatárs:
Straubingerné Tóth Dorottya

A kiadványt lektorálta:
dr. Simonik Péter

ISBN 978-615-82639-1-7

Kiadja:
Szabadtéri Bányászati Múzeum Alapítvány
Tovább A Városunkért Egyesület

A kiadvány fő támogatója: Nagy Zsolt Motor Classic

Nyomdai munkák:
Alfadat-Press Nyomdaipari Kft., Tatabánya

Felelős vezető:
Sashalmi Péter

Tatabánya, 2026

TÁMOGATÓK:

A Szent Borbála Kórházért és Hematológiáért Alapítvány

Balogh Csaba

Bábolna Város Önkormányzata

Bánhidai Baráti Kör és Egyesület

Bencsik János

Bereznai Csaba

Czunyiné dr. Bertalan Judit

DMV Egészség Szolgáltató Bt.

Forrás Rádió

Gál Csaba

Güntner Tata

Gyermelyi Zrt.

Havellant István

Homor Lajos

Dr. Horváth Klára

Iron Trade Havellant Kft.

John Katalin

Dr. Kancz Csaba

Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal

Marx Ernő

Molnár Attila

Nagy Zsolt Motor Classic

Popovics György

Pordán Zsigmond

Sámuel Botond

Schmidt-Tóth Piroska

Szabadtéri Bányászati Múzeum Alapítvány

Szűcs Attila

Szücsné Posztovics Ilona

Tatabánya Megyei Jogú Város Képviselő-testülete

Tatabányai Szakképzési Centrum

Tovább A Városunkért Egyesület

Tulipános Ház

Visegrádi József

VOSZ

*Tisztelet és hála az elődöknek.
Köszönet minden egészségügyben dolgozónak!*

Tartalom

Bevezetés	9
Előszó	11
Ápolók vagyunk	13
II. Belgyógyászat – A kezdetek... a „Hunyadi”	15
In memoriam Bányakórház	17
In Memoriam dr. Szabó Ignác	26
In memoriam dr. Szabó István	30
Történelmi séta	31
In memoriam dr. Brenner Ferenc	47
In memoriam dr. Kende József.	50
In memoriam dr. Kocsis Gábor	54
In memoriam dr. Ujváry Géza	59
In memoriam dr. Vas László.	62
In memoriam dr. Szentgyörgyi László	65
In memoriam dr. Schvarcz Tibor.	67
In Memoriam dr. Békefi Dezső	70
Jövőkép	71
Képgaléria	72
Utóirat	93
Forrásjegyzék	94

Bevezetés

Tisztelt Olvasó!

Ön a *A tatabányai Szent Borbála Kórház több mint 120 éves emlékezete* bővített kiadványát tartja kezében. Az első verzió bemutatására 2022. június 23-án került sor a Tulipános Házban, Dr. Szabó Ignác bányorvos életútját, munkásságát bemutató kiállítás megnyitóján.

2024. május 10-én a Szent Margit Gimnázium és Általános Iskola területén avattuk a Dr. Szabó Ignác emlékhelyet. Ekkor nyitottuk meg a régi Bányakórház korhű orvosi szobáját bemutató kiállítást és a könyvet ismételtelen kiadtuk.

Az eredeti kiadvány bevezetőjéből:

A tatabányai Szent Borbála Kórház működésének kezdetét, alapításának évét 1899-re tehetjük, amikor létrejött az első bányakórház, majd ezt követte 1909-ben a járványkórház.

A 75 éves évfordulót, illetve a 100 éves évfordulót visszatekintő kiadványokban összegezték a korábbi szerzők.

A több mint 120 évet felölelő kiadványunk az internet világában nem az osztályok tényszerű adatainak bemutatását tűzi ki célul, sokkal inkább a múltat felidézve a mának, eseményeket, életutakat összegez, példaképet, legendákat állítva a jövőnek, a fiataloknak.

Valahogy úgy, mint amikor társaságban beszélgetünk és visszaemlékezünk, anekdoták kerülnek elő, történetek és mindaz, amit a múlt idő kikristályosít.

Kulcsszavakban: 120 év emlékezés, sztorik, felvillanások, emberi sorsok, történetek, képanyag, képes krónika, múltról, a jelenről..., érzelmekkel a jövőnek.

A bővített összegzés is ebben a szellemben készült, ugyanakkor hangsúlyt kapott a dr. Szabó Ignác-i életút.

Az emlékezés teljességére törekedtünk. Az Árkádoknál elhelyezett emléktáblát, a Szent Margit Gimnázium és Általános Iskola területén kialakított emlékhelyet, a Bányakórházat felidéző orvosi szobát, a Május 1. Parkban álló mellszobrot és a Tulipános Házban látogatható kiállítást bemutatva.

Olvashatunk benne Szabó István, az unoka, az Oscar-díjas filmrendező gondolatairól, aki a nagypapáról, dr. Szabó Ignácról és az édesapjáról, dr. Szabó Istvánról, a sebészről emlékezik.

Az 1900-as évek szellemiségéről, a közösségről, mely egykor jellemezte városunkat. Az orvos–nővér kapcsolatáról, a bányászok és a MÁK Rt. viszonyáról, az egymásra utaltságról, a közös sorsról.

Tanulságokról, példákról, máig hatóan...

Kiemelkedő személyiségekről, akik talán nem lesznek hivatalosan „szentek”, de életük, embertársaikért végzett tevékenységeik mindenki számára példamutató.

Az eredeti kiadványban is hangsúlyoztuk, hogy elsősorban történeteket, életutakat, legendákat mutatunk be. Lényegében ez a magyarázata annak, hogy a kötet végén található forrásjegyzékben az általunk használt dokumentumokat ugyan feltüntettük, de a könnyebb olvashatóság érdekében, a főszöveget megtörő hivatkozások használatától viszont eltekintettünk.

„A múltat megtartani a jelennek és továbbadni a jövőnek.”

dr. Dombi J. Péter

Előszó

Egy intézmény több mint 120 éves története nem csupán időben mérhető. Évtizedek és generációk munkája, emberi sorsok, hivatástudat és elkötelezettség formálják mindazt, amit ma Szent Borbála Kórházként ismerünk. E falak között nemcsak gyógyítás történik: itt találkozik a szakmai tudás az emberséggel, a remény a kitartással, a segítségnyújtás pedig a bizalommal.

Megtiszteltetés és nagy felelősség számomra, hogy 2024-től e nagy múltú intézmény főigazgatójaként szolgálhatom közösségünket. Az elmúlt időszakban lehetőségem nyílt megismerni azokat a kiváló szakembereket és elhivatott munkatársakat, akik mindennapi munkájukkal biztosítják, hogy kórházunk a térség meghatározó egészségügyi intézménye maradjon.

Egy kórház története mindig több, mint épületek, osztályok vagy szervezeti változások története. Valójában azoké az embereké, akik a gyógyítás hivatását választották, és akik tudásukkal, kitartásukkal és emberségükkel nap mint nap a betegek gyógyulását szolgálják. Az orvosok, szakdolgozók és valamennyi munkatárs közös erőfeszítése tette lehetővé, hogy intézményünk az elmúlt több mint egy évszázad során folyamatosan fejlődjön, miközben a betegek iránti tisztelet és az emberi odafigyelés mindvégig a mindennapi munka alapja maradt.

A gyógyítás csodálatos és egyben különleges hivatás. Nem csupán szakmai tudást és felkészültséget kíván, hanem együttérzést, türelmet és elkötelezettséget is. A kórházban dolgozók sokszor csendes, mégis rendkívül jelentős szolgálatot teljesítenek: reményt adnak, biztonságot nyújtanak, és támogatást biztosítanak azoknak, akik életük legnehezebb pillanataiban fordulnak segítségért.

Ez a jubileumi kötet tisztelgés mindazok előtt, akik az elmúlt 120 év során munkájukkal, tudásukkal és áldozatvállalásukkal hozzájárultak a Szent

Borbála Kórház fejlődéséhez. Azok előtt, akik formálták intézményünk múltját, és azok előtt is, akik ma is nap mint nap a jövőjét építik.

Bízom benne, hogy ez a könyv méltó módon mutatja be kórházunk gazdag történetét, valamint azt az emberi és szakmai értéket, amely immár több mint egy évszázada a gyógyítás szolgálatában áll.

dr. Virág József
főigazgató

Ápolók vagyunk

A magyar ápolás fejlődése, története

Az ápolói hivatás, a betegellátás minden társadalmi közösség elemi szükségletét segíti.

Az ókorban, néhány egyiptomi leleten már megtalálhatóak az ápolásra tett utalások, melyek a harcokban szerzett „dicső sebek” ellátásában merültek ki, azonban az ápoló feladata nem derül ki belőlük. Az ókori görög és római kultúrában már megjelennek különféle kórházszerű épületek, amelyek gyógyforrásokra telepített fürdők, tornatermek, kezelő helyiségek voltak. A rómaiak sebesült vagy beteg katonáira is nagy figyelmet fordítottak. Az ő ellátásukra mozgó kórházakat, ún. „gyengélkedő táborokat” hoztak létre, mely kórtermekből, fürdőkből, gyógyszerárakból, valamint a gondozó személyek szálláshelyeiből álltak. Az ápolásban a férfiak kapták a nagyobb szerepet. A nők csak otthonaikban végezhettek ápolást, illetve mint bábák vehettek csak részt az egészségügyi ellátásban.

A kereszténység első századában a mindennapi életet és a betegápolást is a hit központi gondolatai – *mint a szeretet, a másokhoz való odafordulás, mások segítése* – jellemezték. A gyógyítást a keresztényi értékek mentén a papok végezték. Ebben az időszakban sorra alakultak a különféle férfi, illetve női rendek és a kolostori betegápolás került előtérbe. Az ápolás tevékenységét a szerzetesrendek végezték. A kolostorok mellett egyre több kórház jött létre, ahogy a városi élet is egyre hangsúlyosabbá vált. A kórházak élére kórházigazgatók kerültek, ők feleltek az anyagi javakért, és az ápolószemélyzet munkájáért. Az ápolók ebben az időszakban apácák voltak. A kórházigazgatók felett a püspökök álltak, akiknek bármikor jogukban állt a kórházakban ellenőrzést tartani.

Az újkorban különféle kezdeményezések indultak az ápolás minőségének javítására, és elindult az ápolás terén a hierarchikus tagozódás. Megjelentek az első segédápolók is. Amikor az ápolás története kapcsán az elődökre emlékezünk, Florence Nightingale neve és tevékenysége megkerülhetetlen.

Hazánk „kiemelkedő ápolója” Kossuth Zsuzsanna volt. Az 1848–49-es szabadságharc „tábori kórházainak főápolója” volt. Kossuth Lajos legfiatalabb húga, akit bátyja 1849. április 16-án országos főápolónővé nevezett ki, egyben Ő lett az Országos Betegápoló Intézet vezetője is.

A századfordulótól az ország egyetemi oktatása, orvosi kari oktatása mellett felállították az Ápoló- és Védőnőképző Intézeteket is, amelyekben a hallgatók 2 éves képzés után állami oklevelet kaptak.

1989-ben a budapesti Orvostovábbképző Egyetem Egészségügyi Főiskolai Karán elindították a diplomás ápolói szakot.

Az orvostudomány fejlődésével bizonyos feladatok, eljárások az orvosok számára annyira rutinszerűvé váltak, hogy a szükséges oktatás után az ápolókat bízták meg velük. Az ápolás a továbbiakban az orvostudományból táplálkozott, ami egyrészt az ápolóképzés elterjedését vonta maga után, másrészt a korábbi szerepek megváltozását is magával hozta.

Az ápolás egyénre szabott ápolási terv alapján történik, mely a beteg meghatározott szükségleteinek kielégítését tűzi ki célul. Módszere a Primary Nursing, melynek lényege, hogy az ápoló több személyes felelősséget vállaljon kevesebb betegért, és részükre széleskörű ellátást biztosítson a beteg kórházba kerülésétől az elbocsátásáig.

A 2020–2022-es pandémiás időszak nagyon nagy terhet jelentett mind fizikális, mind mentális értelemben. A munkánk során nem kapunk akkora nyilvánosságot, olyan társadalmi megbecsülést, mint más szakma. Az ápolók mindennapi hősként csöndben tették/teszik a dolgukat!

*Kecskeméti Csilla
ápolási igazgató*

II. Belgyógyászat – A kezdetek... a „Hunyadi”

Dicsőség volt az osztályra kerülni

1983-ban kerültem a II. sz. Belgyógyászati Osztályra.

Mielőtt felvettek, egy beszélgetésen jelentem meg.

Brenner Tanár Úr és a főnővér Terike fogadott.

– Miért szeretnék itt dolgozni?

– Miért lettem nővér?

– Miért szeretem ezt a szakmát?

A Tanár Úr egy ősz hajú, meleg szívű ember volt. Mellette a főnővér, Terike, aki igazi anyaként fogadott. Egy nagy családba csöppentem. Igazi családias légkör ölelt át.

Mély hittel érzem, hogy azért születünk a világra, mert küldetésünk van.

Fiatal orvos–nővér csapat jellemezte az osztályt. Fiatalok voltunk, tele energiával, tenni akarással. Nem volt olyan helyzet, ami hidegen hagyott volna bennünket. Az osztály egyik legfontosabb embere Marika néni volt, a portás. Már hajnalban főzte nekünk a kávé. Sokszor nem volt finom, de szívvel készítette. Éltető nedű volt számunkra. Ott a hajnali kávézáskor kezdődött a napunk.

Editke gazdasági nővér volt, ő felelt a szakmai vételezésért. Amikor valamit elfelejtett kiadni, ezt választotta: „Édeském, én kiadtam”, mely azóta szlogenné vált az osztályon.

A reggeli műszakunk hat órakor kezdődött. Sokkal korábban érkeztünk, mert fontos volt a reggeli kávé mellett beszélgetni, megtudni és megbeszélni a családi problémákat is. Már az éjszakai betegátadás is elkezdődött. Bármilyen nehézséggel néztünk szembe, jókedvűen teltek a napjaink. Ha nehéz volt az osztály, lélegeztetett beteg volt, nem kellett kérni bennünket, hogy maradjunk segíteni az előző szaknak. Tudtam, ha nekem kell segítség, számíthatok rájuk önzetlenül. Ha valaki beteg lett, csoportosan látogattuk

meg, vittük a húslevest neki. Nem okozott problémát az sem, hogy oviból, iskolából ki hozza el a gyermeket, mert egymás között ezt is megoldottuk.

Moziba, színházba jártunk, kirándulásokat szerveztünk, természetesen a családokkal együtt. Kézilabda csapatunk is volt, szerettünk együtt lenni. Visszatérő betegeink voltak. Ha egy beteg életéért sokat küzdöttünk, gyógyulása után hálával teli tekintettel megszorítja a kezed, szavak nélkül rebegi el köszönetét.

Ettől melegszik a szívünk.

Sokszor került szívünkhöz közel a beteg. Könnyeinkkel küszködve harcoltunk az életéért. Gyakran egy picit mi is meghaltunk.

Ezért szép és csodálatos feladat a miénk, a gyógyítás.

Matvan Marika
ápoló

In memoriam Bányakórház

Bánya és a Kórház

A történeti visszatekintés vázlatosan ismerteti a Tatai-medence szénbányászatanak eseményeit, a bánya által alapított egészségügyi és egyéb intézmények létesítését, a hagyományok ápolását.

1885-ben egy a „*tatai völgy*”-et bemutató leírás szerint „*ember csak néha taposta itt a földet, hogy az uraság vagy a község erdejéből téli tüzelőt, épületfát termeljen. Egy-egy koravén anyóka hajladozott titokban, vagy az erdőkerülő jóvoltából a fák alatt, hogy a sovány fekete kenyér mellé gombát, földiepret szedjen szűkös viszonyok közt élő családja számára, vagy ibolya- s gyöngyvirágcsokrot szedett Tata szépeinek, hogy azok árán búcsúfiát vehessen kis unokájának*”.

Ez a néhány soros idézet talán érzékletesen mutatja be a térségben található falvak Alsógalla, Bánhida, Felsőgalla parasztjainak gazdasági, szociális viszonyait. A csodaszámba menő változást a fekete gyémánt megtalálása és kitermelése idézte elő.

Egy fiatal ambiciózus szénipari vállalkozás, a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársaság (MÁK Rt.) 130 évvel ezelőtt már kutatófúrásokat végeztetett a térségben. 1896–97-ben megkezdődtek a szénfeltárások, aknanyitások és a kapcsolódó infrastruktúrák kiépítése. Elkezdődött a tatai medence ipari tájjá alakulása. A 19–20. századfordulón a tatai bányáknál a bányászatban foglalkoztatottak létszáma meghaladta a kétezer főt. A föld mélyén bekövetkező súlyos balesetek, halálos szerencsétlenségek a bányászok életének mindennapos kísérői voltak. Az első akna mélyítésekor is már több baleset volt, ezek kórházi ellátása Esztergomban, illetve Tatán az Esterházyak magánkórházában történt. A bányavállalkozókat az 1854-es bányatörvény kötelezte az általuk alkalmazottak egészségügyi ellátására.

A MÁK Rt. vezetésének már a kezdetekben is fontos érdeke volt a bányamunkások megfelelő egészségi állapotának biztosítása. Az első egészségügyi

intézmény a tatai medencében a bányászatnak köszönhette létrejöttét. A bányatelepen 1898-ban megalakult a bányatárspénztár, melynek célja a betegség vagy baleset folytán munkaképtelenné lett tagjait segíyezni. A társpénztári tagok keresetük 4%-át voltak kötelesek befizetni. Egyfajta önszerveződő, jól működő korabeli biztosítási rendszer volt. A kezdetekben ez a társláda 2 orvos, 2 gyógyszerész, 4 ápolónő, 3 szülésznő, 2 óvónő és tíz tanító alkalmazását tette lehetővé a MÁK Rt. tatai bányászatánál.

Az első tömeges halálos áldozatokat követelő szénporrobbanás 1899 áprilisában történt a II. számú aknában. Szükségessé vált egy kórház építése a bányatelepen. Az első orvosok a századfordulón dr. Szabó Ignác, dr. Reisz Ottó, dr. Paleta Viktor, dr. Pásztó Ede, és dr. Mezey György voltak.

Az egykori Ótelepi piactéren belügyminiszteri engedéllyel 1900-ban megnyílt az első Bányakórház dr. Szabó Ignác bányafőorvosi kinevezésével, vezetésével.

A kórház 3 kórteremmel szobánként 2-2 ágygal kezdte meg a betegellátást. A kórházban jól felszerelt műtőszoba, mikroszkopikus vizsgálatokra is alkalmas laboratórium, konyha, meleg vizes fürdőszoba volt.

A MÁK Rt. jó pénzügyi finanszírozásával, gazdasági menedzselésével, és elsősorban kiváló bányamérnökeinek tervezési, újítási kivitelezéseinek köszönhetően igen sikeres tevékenységet folytatott a tatai medencében. A 20. század első évtizedének végére Magyarország egyik legnagyobb iparvállalata lett. A MÁK Rt. részvényeit a bécsi, zürichi, londoni tőzsdéken jegyezték. Az akkor Alsógalla-Bányatelepnek nevezett ipari településen – ahogy a korabeli újságok fogalmazták – „amerikai típusú fejlődés” bontakozott ki. Az aknaüzemek körül munkáskolóniák épültek, munkásjóléti intézmények létesültek. 1900-ban a 3 község és a bányászkolóniakon élő lakosság létszáma megközelítette a 10 ezer főt.

A gyors növekedés szükségessé tette az első kórház bővítését. A bővítés után az intézmény 35 ágyas lett, a személyzet kiegészült négy ferences rendi ápolónővel is. A folyamatos fejlesztéseknek köszönhetően 1908-ban már egy központi és két szárnyai épülettel 50 ágyasra bővült a kórház. A központi épületben váróhelyiség rendelő, műtő, laboratórium és nővérszoba, a szárnyépületben a belgyógyászat két kórteremmel, 15 ágygal, a sebészeti osztály két kórteremmel és 20 ágyas kórszobával. A kórház villanyvilágítás-

sal és vízvezetékekkel volt ellátva. A kórház orvosai ekkor dr. Mezey György, dr. Pásztó Ede, dr. Paleta Viktor voltak.

A bányászatot a napi tizenkét órás munkarend, a rosszul szellőztetett munkahelyek, a biztonsági berendezések hiánya jellemezte. A kimerítő munka, az egészségtelen lakó és munkakörülmények betegségekhez vezettek. Magas volt a járványos megbetegedések száma. 1907-ben a vörheny-járvány után járványkórház építéséről döntöttek. Az 1909-ben elkészült járványkórház 13 kórteremmel rendelkezett. 1909 tavaszán hatalmas arányú tífuszjárvány ütötte fel a fejét Tatabányán. A 115 főre bővített ágyszám is kevésnek bizonyult a járvány megfékezésére, ezért a kórház területén külön épületben helyezték el a fertőtlenítő és fürdőhelyiségeket, a kazánházat. Szükséges volt a bányatelep teljes fertőtlenítésére.

A régi bővített kórház is kicsinek bizonyult, ezért az iskolák termeit is kórházzá alakították. A megnövekedett ellátási igények miatt is szükségessé vált egy nagyobb és korszerűbb kórházépület felépítése.

A gazdasági fellendülés egyik ellentmondása volt: amikor a bányászat és az ipar gyorsan fejlődött, akkor az ebből fakadó problémákat egészségügyi ellátás csak nehezen tudta követni. Az elődtelepülések területén élő, nem MÁK-alkalmazottak nem vehették igénybe a bányavállalat által biztosított egészségügyi és szociális szolgáltatásokat.

Az egyébként jól működő Bányatárspénztár tőkéje elégtelen volt egy szükséges újabb kórházi építkezés finanszírozására, ezért a MÁK Rt. vezetőségéhez fordult segítségért. A MÁK Rt. anyagi támogatásával 1910-ben megkezdődött az új Bányakórház építése. 1911-ben már ténylegesen betegeket fogadott az intézmény, bár a hivatalos átadás, a használatbavételi engedély kiadása csak 1912-ben történt. Az új Bányakórház impozáns emeletes épülete a megnyitást követően 80 sebészeti és 49 belgyógyászati ágygal rendelkezett. A sebészetben belül szülészet–nőgyógyászat, az alagsorban mosoda, szárító, vasalóhelyiségek, konyha, raktárak, kazánház, műhely, cselédszobák, személyzeti étkező volt kialakítva. A földszinten és az emeleten kaptak helyet a kórtermek, az orvosi és nővérszobák, két sebészeti műtő, a röntgen, a laboratórium, közösségi helyiségek, fürdők, ruharaktárak. A Bányakórházban ügyeleti szolgálat működött, ahol dr. Paleta, dr. Szutrély, és dr. Paulini orvosok biztosították az ellátást. A megnyitást

követő esztendőben, 1913-ban a Bányakórház mellé egy földszintes épületet emeltek, melyben a bányászok sebészeti járóbeteg ellátását és az Ótelepi lakosság ellátását biztosították.

1912-ben felavatásra került a MÁK Rt. által építtetett Szent István plébánia templom. A 20. század második felében, az ótelepi temető felszámolásakor ide helyezték át az öregtelepi temetőből a Bányakórházban szolgáló Assisi Szent Ferenc Leányai Kongregációjához tartozó betegápoló apácák földi maradványait is.

Az 1913-as év a MÁK Rt. tatabányai bányáinál a széntermelés csúcspontja volt. A 2,5 millió tonna tatai széntermelés az ország termelésének több mint egyharmadát jelentette. Ekkor már 8000 fő munkás dolgozott a MÁK Rt. tatai üzeménél. A feszített bányászati tevékenység miatt megnövekedett a balesetek száma. A gyakori súlyos töréses, zúzódásos baleseti sérültek ellátása többletfeladatot jelentett a szűkös orvosi, ápolói létszámnak. Az első világháború éveiben a termelés visszaesett, a bányákban foglalkoztatottak létszáma lecsökkent. A Bányakórház a világháború éveiben a ferences nővérek kezelésében működött. 1917-ben sor került a kulturális igények kielégítésére, a színházi előadásoknak, mozinak, a különböző művészeti csoportoknak helyt adó, korábban már használatba vett Népház hivatalos átadására is. A szép épület a mai napig a város legpatinásabb épülete. Az első világháború befejezése után Tatabánya bányatelep és a környező falvak lakosságának életkörülményei megromlottak. Tiltakozásokra, sztrájkokra, bányászmozdulásokra került sor. A hatalom válasza a Bányaiagazgatóság előtti csendőrsortúz volt 1919. szeptember 6-án. Erre emlékezünk minden évben a Bányásznapon. A Trianon utáni magyar gazdaság, a bányaipar anyagbeszerzési ellátási problémákkal küzdött. Súlyosbította a helyzetet, hogy nem volt földalatti szakmunkára megfelelő létszámú szakképzett munkavállaló. A MÁK Rt. vezetése mindent megtett a széntermelés fokozása érdekében. Az 1920–1928 között a bányaiüzemek intenzív gépesítésével évről évre növekedett a széntermelés, de még mindig nem érte el a háború előtti szintet.

A bányaiüzemi és ipari fejlesztéseken túlmenően 1921-ben a tüdőbetegek ellátására külön intézményt hoztak létre. Ez a Bányakórház mögötti erdős területen épült tüdőszanatórium 1934-ig 6 kórteremmel, benne 24 ágygal működött. Amíg nem épült ki a bányatelepi orvosi hálózat, addig a szak-

rendeléseket a Bányakórházban látták el az orvosok. A Bányakórház betegforgalma elviselhetetlenül megnövekedett. Dr. Szabó Ignác a tatabányai bánya egészségügyi intézményrendszer kiépítésért 1924-ben egészségügyi tanácsosi elismerést kapott. Az új Bányakórház melletti rendelőt 1925-ben emeletráépítéssel bővítették, ahol sebészeti, valamint fogászati ambuláns rendelés is volt.

Az ótelepi, újtelepi, mésztelepi rendelők szolgálták a Bányatársaspénztárhoz tartozó betegek ellátását. Ezekben a körzetekben dr. Stefanovszki Sándor, dr. Okolicsányi Miklós, dr. Czerminger Alfréd, dr. Horváth Elek bányaorvosok hosszú évtizedeken át látták el a hozzájuk forduló betegeket. Az egészségügyi intézményhálózat része volt az új Bányakórházzal szemben 1913-ban megépült gyógyasztár.

1924-ben megépült a Torockai Wigand Ede és Jánszky Béla építészek által tervezett Tiszti Kaszinó, a társulat bányatisztheinek, orvosainak közösségi helyszíne.

Az 1927-ben megnyílt Gőzfürdő alagsorában fizioterápiás kezelések igénybevételére is lehetőség volt. A bányatelepen és a bányászközségekben is iskola fogászat működött. A MÁK Rt. vezetői felismerték, hogy a munkaerő megtartása és annak utánpótlása gazdasági érdeke a vállalatnak, ennek érdekében már 1924-ben megkezdődött az anya- és csecsemővédelmi rendszer kiépítésének folyamata.

1929-ben kirobbant gazdasági világválság váratlanul, átmenet nélkül érte a MÁK Rt. tatabányai bányászatait is.

Nem került sor nagyobb arányú elbocsájtásokra, inkább a munkanapok számának csökkentésével akarták megtartani a szakképzett földalatti munkaerőt. A MÁK Rt. tatabányai vezetése elsősorban a felhalmozott szénkészletek külföldi és belhoni piacokon való értékesítésére koncentrált. A válság utáni időkre gondolva gépesítések, fejlesztések történtek. Az országos szénigények csökkenése miatt a szén helyi felhasználását növelték a villamos erőműi energia, a cement- és karbidgyártás, valamint a szénleparlás tatabányai üzeméinél. A világválság utáni éveket 1936–1940 között a széntermelés gyors felfutása jellemezte. 1939-ben már 5200 munkás dolgozott a vállalat helyi üzemében, a földalatti munkakörökben foglalkoztatottak létszáma meghaladta a 3300 főt.

1935-ben öngyulladásos bányatűz volt a IX. sz. aknaüzemben, melynek következtében az aknatorony fémszerkezete a hő hatására megolvadt, össze-rogyott, és bedőlt az aknanyílásba. Több halálos áldozat mellett a sérültek ellátása okozott megnövekedett feladatot a Bányakórház orvosainak és ápolóinak. 1940-ben további 4 kórterem bővítéssel a Bányakórház ágyszáma 189-re nőtt, a műtőt korszerűsítették. Ez a kórház ezután – még az állandó fejlesztéseknek köszönhetően – több évtizeden át biztosította a térség színvonalas betegellátását.

1941-ben befejeződött a XV-ös lejtős és függőleges akna mélyítése. 1942-ben a tatabányai széntermelés több mint 2,6 M. tonna volt, majd az utána következő években a termelés csökkent annak ellenére, hogy az iparnak maximális háborús igénybevétele a széntermelés növekedését kívánta. A háború végén a MÁK Rt. Tatabányán is igyekezett beindítani a széntermelést főleg a kórházak, intézmények villamosenergia szükségletét biztosító erőmű működéséhez. 1946. január 1-jével elsőként a kormányzat a szénbányászatot vette elsőnek állami kezelésbe. 1947. január 1-jével megalakult a Magyar Állami Szénbányák Részvénytársaság. 1947 végére a MÁK Rt. az államosítással elveszítette nemcsak széntermelési, hanem egyéb ipari kapacitásait, ingatlanjait is.

A háborús években a Bányakórház területén légvédelmi óvóhely ún. bunker kórház épült. A háború után lassan beindult a kórházi ellátás, majd megkezdtek működésüket a Bányatárspénztári járóbeteg ellátás részlegei.

1947 októberében hosszas egyeztetések után Alsó- és Felsőgalla, Bánhida, valamint Tatabánya községek Tatabánya néven várossá szerveződtek. 1948-ban megszűnt a MÁK Rt. felügyelete az általa alapított és 50 évig működtetett Bányakórház felett. A bányavállalat kiépítette körzeti és üzemorvosi hálózatát, így dolgozóinak és családtagjaiknak egészségügyi ellátása biztosított lett. 1950-ben minden átmenet nélkül államosították a bányatárs-pénztárt is.

1950. december végén az ország bányászati történek legsúlyosabb bányaszerencsétlensége történt a XII-es aknában. 81 haláleset mellett sok sérült ellátását kellett a Bányakórháznak biztosítania az akkor rendelkezésre álló mintegy 200 kórházi ágyon. De így volt ez az 1963-as XV/a aknai és az 1978-as XII/a aknai tömeges halálos áldozatokat, súlyos sérüléseket okozó sújtólégrobbanások esetében is. A bányamentő szakvizsgával a bányamentő

készülékek használatára kiképzett orvosok a bányamentő rajjal, osztaggal vonultak életmentésre a földalatti helyszínekre.

A fokozott termelési tevékenységből fakadóan a bányabeli balesetek gyakorisága és súlyossága megnőtt. 1950-től dr. Juhász Egon tüdőgyógyászként, majd főorvosként és röntgen szakorvosként 45 évi szolgálatával és munkásságával sokat tett a város és ipari üzemének egészségügye területén. 1963-ban Tatabánya-Újvárosban megépült az új tüdőszanatórium és még ebben az évben az egykori Hunyadi laktanya területén (a Bányakórház II. sz. telephelye) megnyílt egy új 75 ágyas pavilon, ahol szemészeti osztály és dr. Brenner Ferenc vezetésével belosztály kezdte meg működését. 1965-től baleseti sebészeti osztály kezdte meg működését dr. Lóska György, dr. Mezei László, dr. Sopov Kriszto orvosokkal. Megszervezésre került a Központi Bányamentő Állomáson az állandó bányamentő orvosi ügyelet, melyet dr. Mezei László és dr. Sopov Kriszto sebész orvosok láttak el.

Az egykori Gőzfürdő, Bányászfürdő néven a bányavállalat fenntartásában országosan is elismert gyógyintézetté vált, mely a bánya dolgozóin túlmenően megyei igényeket is kielégített. Az intézetben évente közel 400 ezer kezelést végeztek modern, jól felszerelt műszerezettségek között. A Bányászfürdőben ekkor a rehabilitációs kezelések dr. Horváth Róbert vezetésével történtek. A Tatabányai Szénbányászati Tröszt továbbra is lehetőségei szerint támogatta a kórház és intézményei működését diagnosztikai és terápiás eszközök beszerzésével. 1969-től dr. Iffjú András – mintegy 25 éven át – a bánya és a város más üzemének főorvosaként szervezte az egészségügyi ellátást. Szakvizsgázott bányamentőként részt vett a nagy bányászati tömegszerencsétlenségek sérültjeinek ellátásában, a földalatti mentések megszervezésében.

A tatabányai bányászat vezetése – kihasználva kormányzati politikai kapcsolatait – igyekezett a kórházi fejlesztésekhez, beruházásokhoz hozzájárulni, vállalati építési kapacitásait rendelkezésre bocsájtani, annak ellenére, hogy közvetlen intézményi kapcsolat már nem volt.

1985-ben a régi Hunyadi laktanya területén a II. sz. telephelyen átadásra került egy 252 ágyas sebészeti blokk és diagnosztikus tömb. A Tatai Öreg-medencében a hagyományos bányászati tevékenység 1987-ban megszűnt, de az un. eocén program lehetőséget biztosított Nagyegyháza, Mány térségében új korszerű bányanyitásokra. A jelentős állami ráfordításokból

megvalósuló bányászati beruházások mellett fejleszthető volt a kórház és a város egészségügyi intézményrendszere is. A rendszerváltás előtti belpolitikai, energiapolitikai elbizonytalanodás azonban nem kedvezett általában a szénbányászatnak. Váratlan hidrogeológiai állapotok, a bányászati folyamatok nehézségei, a pénzügyi, finanszírozási problémák miatt a Tatabányai Bányák Vállalat előbb csőd, majd szanálási eljáráson ment át, és 1994. április 1-vel felszámolásra került. A bányászati tevékenység részben tatabányai munkaerővel bánya–erőmű integrációban a mányi szénmedencében folytatódott Vértesi Erőmű Rt. irányítása mellett 2004-ig.

A tatabányai szénbányászat története nehéz korszakokon átívelő történet. Először részvénytársasági magántulajdonban kapitalista tőkés, majd társadalmi termelési viszonyok között a tervgazdálkodás által szabályozott módon működött.

A bánya–kórház kapcsolat a Vállalat felszámolásával nem szűnt meg. Tatabánya bányászati emlékeit őrző, hagyományait ápoló civil szervezetei próbálják a bányászok–kórház jó kapcsolatát fenntartani. 1995-ben a Tatabányai Megyei Kórház felvette a bányászat védőszentjének, Szent Borbálának a nevét. 1998-ban a bányakórház osztályai leköltöztek a II. sz. telephelyen kialakított 200 ágyas pavilonba. Bányásztársainkat tömörítő Szent Borbála Szobor Alapítvány egy Szent Borbálát ábrázoló szobrot adományozott a megyei kórháznak (Péterfy László Kossuth-díjas szobrászművész alkotása).

2012-ben végleg feladásra került a MÁK Rt. által épített régi Bányakórház utolsó rendelőintézeti pavilonja. A bányászat emlékét ma az egykori Bányakórház főbejárata mellől áthozott két szobor őrzi.

A Bányakórház működésének első ötven évében együtt fejlődött a szénbányászat, majd a bánya gondoskodásától és lehetőségeitől leszakadva sokszor nehéz körülmények között látta el feladatát.

Tatabánya polgárai, a bányász hagyományokat ápoló civil szervezetei évről évre emlékeznek az első bányanyitásokra, jeles eseményekre. Koszorúzásokon, ünnepségeken róják le tiszteletüket a város bányászmúltjára emlékező eseményeken. A kórház dolgozói és a bányászat hagyományait, emlékeit őrző szervezetek a kórház aulájában évente bensőséges ünnepségen emlékezik a névadó Szent Borbáláról. Tatabánya városa az első Bányakórház alapítójáról elnevezett Szabó Ignác Díjjal ismeri el az egészség-

ügyben végzett kiemelkedő munkát. A díjat évente Szent Borbála napján a város ünnepi közgyűlésén adja át a város polgármestere.

A díj névadójára emlékezve 2022. június 23-án a Tulipános Házban (volt Tiszti Kaszinó) dr. Dombi J. Péter és Szabó István Oscar-díjas filmrendező, Tatabánya díszpolgárai nyitották meg a könyvbemutatóval egybekötött dr. Szabó Ignác emlékkiállítását. Dr. Dombi J. Péter, a Szent Borbála Kórház tudományos igazgatója, a Tovább a Városunkért Egyesület elnöke, valamint Balogh Csaba, a Szabadtéri Bányászati Múzeum Alapítvány elnöke kezdeményezésére, és Bencsik János országgyűlési képviselő támogatásával 2022. december 4-én az egykori, 1910–1911 között épült Bányakórház működésére emlékező emlékhely avatására került sor a Szent Margit Gimnázium és Általános Iskola területén. Ugyanott 2024. május 10-én a dr. Szabó Ignác bányorvos munkásságára emlékező orvosi szoba átadására került sor. A tárgyi eszközök, dokumentumok korhű összegzését dr. Dombi J. Péter végezte. Ezen a napon kis ünnepség keretei között faültetésekkel avattuk a dr. Szabó Ignác Emlékparkot Szabó István jelenlétében.

A Tatabányai Értéktár Bizottság a dr. Szabó Ignác bányorvos, bányakórház alapító életútját a Tatabányai Értéktárba mint, „Egészség és életmód” értéket lajstromba vette 2023. 01. 21-én.

Balogh Csaba
Szabadtéri Bányászati Múzeum Alapítvány
tiszteletbeli elnök

In Memoriam dr. Szabó Ignác

A beteget azért vizsgálom, azért hív, mert neki fáj

Dr. Szabó Ignác a tatai bányavidék első orvosa nyitrai családban született. Testvérbátyja, 1867-ben a kiegyezés évében, Ő 1868-ban, egy évvel a kiegyezés után. Szerencsés generáció tagjai voltak. Egy gyorsan iparosodó, fejlődő világban nőttek fel – ekkor épült, szinte csak 20 év alatt Budapesten Dunától Dunáig a Nagykörút – melyen azóta sincs 10 új épületnél több, az Andrássy út, az Operaház. Pozsonyban, Budapesten. Bécsben tanulhattak. Testvéreből jogász, belőle orvos lett. 30 éves fiatal orvosként nyerte el az újonnan felfedezett tatai szénmezők kiaknázására alakult bányászati társaság Bányásztársláda pályázatát. Egy szál lovával, homokfutóján járta a környéket. Fizetési listáján a lótartás is szerepelt.

A szénbányászat nagy szaktudást igénylő munka, Németországból, Lengyelországból, Csehországból hívták a bányászokat, akik családosan települtek a kialakuló bányászfalvakba. A mai napig látható ez Tatabánya és környéke lakóinak német vagy lengyel hangzású nevein. A fiatal orvos „Tótországból” jött, csak a krumplit szerette, és otthon volt a soknyelvűségben, a különböző kultúrák együttélésében. Hamar kiharcolt magának egy tizenégy ágyas „kiskórházat”. Először egy, majd két orvos került Szabó doktor segítségére, akit már bányafőorvossá neveztek ki és hamar népszerű lett a környéken. Annyira, hogy országgyűlési képviselőnek is felkérték, de ő visszautasította azzal, hogy Ő orvos, az Ő dolga az, hogy gyógyítson. Sajnos a szintén népszerű jogász testvére elfogadta egy másik kerület felkérését, s egy kortes beszéde alkalmával kitört viharban úgy elázott, hogy tüdőgyuladást kapott, és belehalt. Egy ideig Szabó doktornál nevelkedett testvére két árvája, Ilonka és Béla. Szabó doktor is hamar megnősült, felesége Tolna megyéből, Adorjánpusztáról származott. Kettejükéről szól a családi anekdota, amely azt is mutatja, hogy gondolkodott Szabó doktor a betegeiről.

Kétségbeesett ember szalad Szabó doktorért.

– Jöjjön a Doktor Úr azonnal! A feleségem több órája ül a budin, csak sikongat a fájdalomtól és azt kiabálja, meghal.

A Doktor Úr felesége nyitott ajtót, nyugodtan nézi a férfit és azt kérdezi:

– Érik már maguknál is a ringlő?

– Igen, érik, Doktornő, kérem – válaszol az ember zavarban.

– De zöld még maguknál is, ugye?

– Igen, zöld – a férfi semmit nem ért.

– És maguknál is leverte este a vihar?

– Igen, Doktornő, leverte.

– És evett belőle az asszony?

– Evett... azt hiszem... evett... A Doktor Úr jöjjön.

Rózsika asszony hátrafordul.

– Maga minek veszi a kabátját? Majd kifossa magát és rendbejön.

Szabó doktor begombolja a kabátot, veszi az orvosi táskáját, és indul.

– De neki fáj! – mondja a feleségének, és indul a férfi után.

„*De neki fáj.*” A beteg ember volt a gondolkozása központjában, annak bármi baja volt, az ő dolga ott lenni, biztonságot, nyugalmat sugározni, s a tudása legmagasabb szintjén segíteni. A beteg számára mindig együttérzést mutatott, de egyben gyors szakszerűséget is. Mindig mindenkinek a szemébe nézett. Egyszer megkérdeztem, ki a legfontosabb ember számára a világon. Azonnal válaszolta:

– Te.

– Miért én?

– Mert most veled beszélek.

Biztos vagyok benne, hogy ez a magatartás veleszületett tulajdonság is volt, nem csak öreg orvosoktól tanulta. Valószínűleg az orvoslásban a pontos diagnózis és a gyógyszer megtalálása mellett nagyon fontos szerepe van az orvos bizalmat, nyugalmat sugárzó magatartásának.

Szabó doktor egy betegszobába belépve beleszagolt a levegőbe, és megnevezte a betegséget, amitől az ágyban fekvő szenved. Mert azt mondta, minden sűrűn előforduló betegségnek más szaga van. Beléptem a szobájába,

rám nézett, és már szólt is: „A gyerekek hőemelkedése van. A szeme fényéből látom.”

Sebészorvosnak készülő fiát az 1920-as évek végén rábeszélte, hogy legyen röntgenszakorvos is, „mert mindent látni fogunk”. Megérezte a képalkotó diagnosztika jövőjét.

Vajon mindez csak Szabó doktor egyéniségéből alakult? Egyik évfolyamtársam édesapja egy Tolna megyei falu orvosa, Szabó doktornál két generációval fiatalabb, ugyanígy beszélt mindenkivel. Ezt a közösség is teszi, amiben él? A megbecsülés, az iránta mutatott szeretet, tisztelet? Vagy a társadalom megbecsülése?

Az újonnan feltárt tatabányai bányavidék vállalata pillanatok alatt fejlődött, kellett a szén az ország gyors iparosodásához. Sorban nőttek ki a földből a nagyvállalatok. És az a pár ember, akik a későbbi MÁK céget vezették, tudták, hogy a bányászt meg kell becsülni. Elfogadható lakhatással a családja számára is, egészségüggyel, kultúrával. Tudták, hogy az orvos-gondoskodásban a legfontosabb személy. Így érte el Szabó doktor a „kiskórház” után egy tüdőgyógyhely megalakulását, majd annak a tatabányai kórháznak az Ő elképzelései szerinti felépítését, mely 1912-től, a felavatás évétől 1995(?)-ig Tatabánya kórháza lett, a ferences apáca-nővérek ápolónői munkájával. Ez is döntő. A beteget nem csak gyógyítani, de ápolni is kell. Ezt Szabó doktor soha nem felejtette el hangsúlyozni. A kórház hosszú ideig, az országos tisztifőorvos szerint az 1920-as években mintakórház volt, ide hozta sok kórház vezetőjét, hogy a jó példát megmutassa. Szabó doktor következő kérése egy, a kórház közelében felépítendő gőzfürdő kialakítása volt, hogy a bányászok pólusai megtisztuljanak a szénportól. De mindehhez kellett a MÁK vezetőinek állandó segítsége, pedig a kórház tulajdonosa a bányászok közössége, a Bányatárspénztár volt.

De a MÁK nem csak a kórházat támogatta. Megépítették a Népházat, amely a mai napig, Tatabánya színvonalas színházának otthona.

Mindezt azért írom le, hogy bizonyítsam, egy orvos nem elég egyedül. A gyógyítás körülményeinek megteremtése, a gyógyszertől a betegágyig („rögönytől” az „elektrokardigánig”, eredeti szókinccsgyűjtés). Minden hozzátartozik az orvosi bizalomhoz.

Mitől jó egy orvos? Természetesen saját belső igényeitől és tudásától. De legalább akkora szerepe van a körülményeknek, melyek körül veszik, az

egészségügy ellátásának, az Ő és az Ő segítői megbecsülésének, annak az érzésnek, hogy ők fontosak a társadalomnak. Mit mondott Szabó Ignác doktor? A beteget azért vizsgálom, azért hív, mert Neki fáj.

S a közösségetől minden ehhez szükséges eszközt kérek, és elvárok, hogy gyógyíthassak.

Szabó István
Oscar-díjas filmrendező

In memoriam dr. Szabó István

...dr. Szabó Ignác fia, aki folytatta a családi hagyományokat

Bízz magadban, vizsgáld meg minden beteget

Szabó István Oscar-díjas filmrendezővel beszélgetve látunk bele édesapjának, dr. Szabó Istvánnak és a nagypapájának, dr. Szabó Ignácnak a hétköznapijaikba. Meséli, hogy Szabó Ignác bátyám kemény ember volt, aki a fiát napi példákkal inspirálta. A fiúból sebész lett, aki hosszú évekig Budapesten dolgozott az I. Sebészeti Klinikán, miután egy helyen apa és fia az egészségügyben nem dolgozhatott. Mikor a nagypapa, Szabó Ignác nyugdíjba vonult, fia, dr. Szabó István ajánló levelet kapott dr. Verebély Tibor egyetemi nyugalmazott tanártól – a működési bizonyítvány azt jelzi, hogy gyakorlott sebészként előszeretettel foglalkozott a röntgen diagnosztikával és a terápiával. Gyakorlatával, szorgalmával kivívta a betegek elismerését. Az ajánlólevél azt szolgálta, hogy Szabó Ignác nyugdíjba vonulását követően fia, Szabó István Tatabányán folytathassa sebészi tevékenységét.

Elbeszélésekből tudjuk, hogy Szabó István megfogadta édesapja, Szabó Ignác tanácsait, és nagy feyelemmel és szeretettel vezette Tatabányán a sebészetet. Legfontosabb iránytűje az volt, mely szerint minden egyes beteg sorsa, története érdekelte. Az alapos, körültekintő gyógyításban hitt. Öltözőjének, illetve öltöző szekrényének ajtaján belülről a következő felirat állt: „*Vizsgáld meg mindenkit, bízz magadban.*”

Mesélik, hogy Szabó István hűséges volt a közszenbánya társpezntárhoz, ugyanakkor közleményeit gyakran csak a Tatabányai Bányakórház Sebészeti Osztályának közleményeként szignálta.

Erről a korról, gondolkodásról, eseményről tanúskodik dr. Verebély Tibor egyetemi tanár úr ajánlólevele, illetve dr. Szabó István a sebész orvosi hetilapban megjelent néhány közleménye.

dr. Dombi J. Péter

Történelmi séta

dr. Szabó Ignác (1868–1945)

1.

- Tatabányán a Szent Borbála út – Szabó Ignác utca sarkán emléktábla ismerteti az utca névadójának kilétét: Dr. Szabó Ignác (1868–1945), a Bányakórház főorvosa. Az emléktáblát Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Szenes Hanna MIB Egyesület állította 2015. 12. 25-én

2.

- A régi Bányakórház helyén ma a Szent Margit Gimnázium és Általános Iskola működik

- 2022. 12. 04-én avatták az iskola udvarán az „In Memoriam” Bányakórház emlékhelyet (alapítók: dr. Dombi J. Péter, Turzáné Papp Erika, Balogh Csaba)

- 2024. 05. 10-én avatták a Dr. Szabó Ignác emlékhelyet

- A Dr. Szabó Ignác emlékhely avatásával egybekötve nyitották meg a gimnázium területén kialakított korhű orvosi emlékszobát

Az iskola épületében
dr. Szabó Ignác és a Magyar Általános Kőszénbánya Társulat (MÁK)
által alapított Bányakórház, majd a Megyei Kórház működött
1912-1998 között

A mai Tatabánya területén a múlt század utolsó negyedében még a három kis falu
(Bánhida, Felsőgalla és Alsógalla) lakói földműveléssel és a Gerecse oldalában
szőlőtermeléssel keresték kenyerüket.

Döntő jelentőségű volt a három falu életében az 1894. év, amikor a MÁK bérbe veszi
a zsemlyei (ma Vértessomló) szénbányát.
A próbafúrások 1896-ban Bánhida határában nagy mennyiségű jó minőségű barnaszenet tárnak fel.
A kis bányásztelepülés lakói és a három szomszédos községből származó bányászok
egymás után nyitják meg az aknákat.

A bányásztelepülés egészségügyi ellátására 1898-ban 833 dolgozó részvételével megalakul
a bányatárspénztár, a „Társláda”.

A bányatárspénztár anyagi alapjait egyrészt a bányászok teremtették meg,
akik a keresetük 4%-át fizették be, másrészt a bányászok által befizetett összegnek
kb. 1/4-ét kitevő összeggel a MÁK járult hozzá és bizonyos állami támogatás is érvényesült.

A bányapénztár feladata volt a járóbeteg ellátás biztosítása,
amely célból 1898-ban dr. Szabó Ignác orvost alkalmazták elsőnek.
A fekvőbeteg ellátás biztosítására a bányatársulat 1898-ban kezdte el a Kis Bányakórház építését,
amely 1899-ben készült el.

1911-ben Tatabánya lakóinak száma már elérte a 18.000-et és a kis kórház elégtelen volt
a bányászfalu és a környező községek bányászainak lakosságának igényeit kielégíteni.
Új kórház építése vált szükségessé.

1912-ben megnyílt az új kórház, melyben 1998-ig gyógyító munka folyt.

A mai Szent Margit Gimnázium és Általános Iskola „Kórházi Emlékszobája”
a benne fellelhetők, az emlékezet.

Az értékeket a gyógyító munka, egészségügy számos példáján keresztül mutatja be.
Felhasználva a fellelhető helyi, Tatabánya környéki, országos dokumentumokat, adományokat.

„Tiszteld a múltat, hogy érthesd a jelent, és munkálkodhass a jövőn.”

(Széchenyi)

- Az emlékszoba bejáratánál olvasható felirat

- Emlékezet – bélyegző – megtekintés

- Az orvosi szoba látképe az 1900-as évek elejét idézi

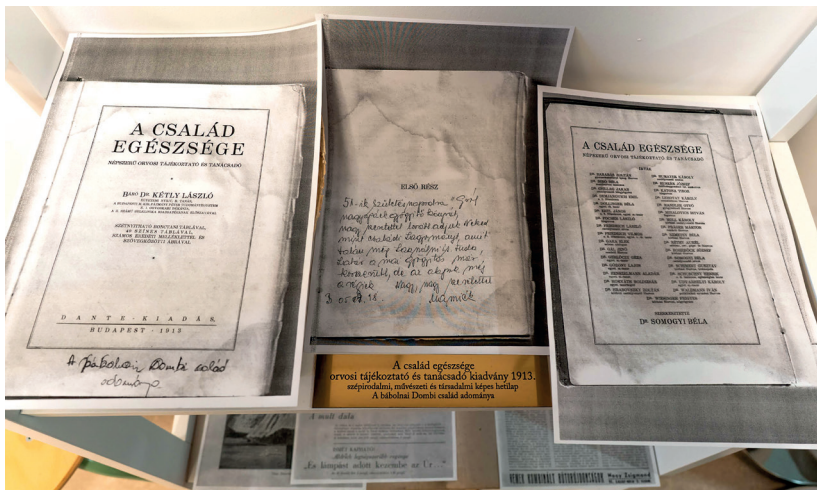

- Dr. Szabó Ignác bányarvos és felesége, Dr. Szabó István sebész és Szabó István filmrendező fiatalkori képe

1923 év

No	megnevezés	Céltétel	
		Korona	ft Korona
	áltsorlat	130810	47124
14	28	219340	
"	29		55000
"	30	8000	
10	31		30000
13	32		25000
17	33	45000	
"	34		15000
6	35	50000	80000
12	36	50000	
17	37		11000
"	38	7630	
23	39		15000
26	40	700	
28	41	50000	
4	42		17050
"	43	1000	
5	44		30000
"	45	1000	
24	46		4500
"	47	800	
26	48	100	
"	49	320000	
"	50	10000	
"	51		330000

- Az orvosi szobában látható a bábolnai Dombi család adományai: a Bábolna-pusztai „Jószív” Egyletnek Gróf János által 1920-tól 1945-ig vezetett pénztári naplója

- A bábolnai Dombi család tulajdonában lévő a „Család egészsége” című, 1913-ban a Dante Kiadó által megjelentetett könyvből egy részlet

- Korabeli orvosi műszerek

- Korabeli rádió, Máté Sándor rádiómúzeum tulajdonos adománya

- A Gőzfürdő mögötti Ligeti tó sétányán állnak a felszámolt Tatabányai Szénbányák egykori neves személyiségeinek, többek közt dr. Szabó Ignác, a MÁK (Magyar Általános Kőszénbánya) Rt. főorvosának bronz mellszobra. Alkotója: Menasági Péter. Állíttatta: a Motor Classic Zrt. és az Extreme Park Környezetépítő Kft. támogatásával Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata 2018-ban

3.

- A tatabányai Tulipános Ház 1924-ben épült a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. által, Toroczkai Wigand Ede és Jánszky Béla tervei alapján. A szecessziós stílusú, magyaros motívumokkal díszített épület bányatiszti kaszinóként funkcionált, és azóta felújítva kulturális központként működik, megőrizve ikonikus jellegét. Ebben az impozáns épületben alakították ki a 2022. 06. 23-án átadott emlékszobát dr. Szabó Ignác bányaorvos és fia, dr. Szabó István sebészorvos tiszteletére, mely az épület nyitva tartása idején szabadon látogatható

- Bejárati ajtó az emlékszobába

4.

- Az emlékszoba panorámaképe a kiállított dokumentumokkal és a kor orvosi eszközeivel

- Az első vitrinben került elhelyezésre forrásdokumentációként Schmidt Csaba, a városunk korábbi polgármestere által szerkesztett „Városunk, Tatabánya” interjúkötet bevezetőjének másolata

- A Városunk, Tatabánya Interjúkötetből olvasható Szabó István Oscar-díjas filmrendező életútja. Szabó István 1998-ban lett a város díszpolgára. Visszaemlékezésében ír Dr. Szabó Ignácról, a nagypapáról és Dr. Szabó Istvánról, az édesapáról, a sebészről

■ Orvosi eszközök

- Ebben a vitrinben látható dr. Szabó Ignác eredeti sztetoszkópja és dr. Szabó István eredeti szemüvege. A vitrinben került elhelyezésre az 1938-as budapesti Eucharisztikus Kongresszust idéző bélyegblokk.

Az 1938-as évről:

- 1938-ban született Szabó István filmrendező.
- 1938-ban vonult nyugdíjba Dr. Szabó Ignác bányászorvos
- 1938-ban a MÁK Rt. – Vida Jenő vezérigazgató – az evangélikus gyülekezetnek telket adományozott templomépítés céljából.
- 1938-ban született Mák Sándor, akinek bányaruháját láthatjuk a kiállításon.

- A vállfán Mák Sándor 1956 utáni tatabányai bányász egyenruhája látható.
(Adományozó: a lánya, Mák Erika)

- Dr. Szabó István sebész fényképe és orvosi diplomája (1927)

- Dr. Szabó István sebész 1927-ből származó, Budapesten kiállított latin nyelvű orvosi diplomája

- Az 1910–1911 között épült bányakórház területén állított kápolna egy mozaikja

dr. Szabó Ignác és felesége Rózsika

■ Dr. Szabó Ignác és felesége

■ Dr. Szabó István részére kiállított ajánlólevél

■ A kiállítóval egybekötött könyvbemutató

46 ■ Szabó István és dr. Dombi J. Péter

■ John Katalin és Szabó István

In memoriam dr. Brenner Ferenc

Tanár Úr

Csodálatos világ! „*Soha nem mondhattuk meg.*”

Soha nem mondhattuk meg elsőre, hogy amit a mikroszkópban látunk, az milyen típusú sejt.

Lapozgatva a kórház 75 éves történetéről szóló kiadványt, (1899–1974) a II.-es Belgyógyászati Osztály a kórház egyik legfiatalabb osztályának lett bemutatva.

A munka 1963 júniusában kezdődött el. 1968: Koronária Őrző. 1972: Kardiológiai gondozó, hematológiai részleg.

Tényszerű adatok:

A kórház 100 éves történetét bemutató kiadvány, hasonlóan a többi osztályhoz, ismerteti az előzményeket és a kezdetet.

„Dr. Brenner Ferenc 1985-ben nyugdíjba vonult, de még sokáig részt vett az osztály szakmai irányításában, tudományos életében.

Az osztály a kardiológiai profil és a vérképzőszervi megbetegedéseken túl a véralvadási zavarban szenvedő betegeket is ellátott.”

Ebben a kiadványban a hematológia már részlegként jelent meg, melynek vezetését dr. Brenner Ferenc osztályvezető főorvos tanár úr, a mester rám bízta.

Emlékszem, a kezdetekben, amikor tanultunk, tanultam a szakmát, minden egyes nagyvizit, minden egyes konzultáció felemelő volt. Kemény kérdések, az arra való válaszok megadása mellett tanítás folyt, példák és helyzetek vezettek rá minket a helyes útra.

Egy ilyen „tanítói” Tanár Úr által képviselt mozzanat, amikor üzent, hogy a szobájában vár.

Kezdetben félelem töltött el, aztán az ilyen és hasonló találkozások már vártam.

Ennek egy oka volt: a Tanár Úr tanított.

A tanítások során egy kenetet tett a mikroszkópba, egy bizonyos sejtre fókuszált vele és megkért, hogy nézzem meg. Már az első alkalommal jelezte, hogy nem várja el tőlem azt, hogy helyesen válaszoljak. Soha nem mondhattam, mondhattuk meg elsőre, hogy mi az a sejt, amit látunk – le kellett jegyzetelnünk az észrevételeinket a sejtről, majd egy bizonyos gondolkodási idő után adhattunk egy választ.

Ha a válasz helyes volt, akkor csak bólintott egyet. Ha helytelen volt, akkor kedves tekintettel nézett ránk, és mély hangszínnel szólt hozzánk, kérdésekkel és utalásokkal vezetett rá minket a helyes válaszra.

A mai napig emlékszem rá, hogy a hízósejt volt az, amit először fel kellett ismernem.

Megajándékozott egy atlasszal, melyben sok-sok sejtről szerezhettem információt. A könyv ma is megvan. Az első oldalán a Tanár Úr aláírásával, kézjegyével.

Ki volt Ő? Mester volt. Orvos volt, ember volt. Mindenekelőtt tanító, aki hitt a jövő generációjában, a fiatalokban.

„A múltat tartsd meg a jelenben és add tovább a jövőnek!”

A Szent Borbála Kórház történetét, a hematológiai osztály megalapítóját, Brenner Tanár Urat nem lehet anélkül megidézni, hogy egy további, intézetben kívüli mestert, prof. dr. István Lajost, a hematológust ne idéznénk meg. A Focus Mediciane lapban megjelent néhány gondolat az, ami leginkább időtálló:

„Kedves Olvasó!

Epilógus: Egyetlen szó. Jelenthet összefoglalást, lezárást. Jelentheti azt is, hogy utószó, utóirat, előre mutató. Valaminek a kezdetét, hitet, reményt, továbblépést.

Dr. Ács Zoltán írja »Beszélgetés István Lajossal« című könyvében: »Hazafele ballagtunk, amikor azt mondta nekem: Ha már nem élnék, amikor ez a könyv megjelenik – merthogy már többször voltam ott fent –, akkor add a könyvnek azt a címet, hogy Utóirat.« A Professzor Úr a kezdetet, az előre mutatót, a továbblépést választotta.

Ezt tette akkor is, amikor Mesterként egy-egy közös szakmai rendezvényünk után levelet írt, és megosztotta velünk a gondolatait, véleményét, kritikai előremutató észrevételeit. A levél így kezdődött: Epilógus.

A Professor Úr hiányát naponta, húsba vágóan érezve, a levelek közt lapozgatunk. Ma már tudjuk, amit akkor pontosan nem értettünk, hogy mit is jelent az epilógus szó. Kiegyezést, gesztusokat, kitartást, reményt, hitet, továbblépést, hibáinkból való tanulást. A Mester itt van velünk és bennünk él tovább.

Mesterekre pedig szükségünk van: »saluto professorem«.

dr. Dombi J. Péter

In memoriam dr. Kende József

Amíg adhat az ember

Bonyhádon született, Tatabányán talált otthonra. A hatos telepi rendelő, illetve Felsőgalla volt a szűkebb hazája, ahol mindenkit ismert, s ahol mindenki ismerte őt. Ha feltűnt az utcán megviselt orvosi táskájával, panaszaikkal meg-megállították, sokszor nyomban beteghez hívták, ő pedig ment, mert szükség volt rá. Élvezte kollégái megbecsülését is, akik lelkiismeretes gyógyítónak, megbízható diagnosztának tartották.

Dr. Kende József 1920-ban Bonyhádon született Kaiser Józsefként sváb vendéglős családban. (Édesapjával és öccsével 1946-ban magyarosított.) A bonyhádi evangélikus gimnáziumban érettségizett, majd pécsi orvos lett. Diplomáját 1944-ben kapta meg, és nyomban be is hívták katonának. Angol fogságba került. Ott is szükség volt orvosra, a tábor „gyengélkedő házában” gyógyított. A hadifogság után, néhány évnyi szigetvári kórházi és bonyhádi praxist követően, 1949-ben került a Tatabányára bányaorvosnak.

„Te sem bírod itt sokáig” – intették a „jóakarók”. Kétségtelen: a békés tolnai, baranyai tájak után egy szénre épülő, feszített tempójú iparvidék fogadta. A nyüzsgő Baross utca fölött – miként városszerte – éjjel-nappal nyikorogtak a szénnel megrakott csillék, túlhan a hatajtós szoba-konyhás bányász-házak sorakoztak, előttük vastagon búzlótt a szennyvízárók...

Ellátta a Mésztelep lakóit, sokáig területéhez tartozott Tornjó-, Csákányos-, és Körtvélyespuszta, majd üzemorvosként többi között az „Alukohó” meg az Építészeti Üzem. Gyermek szakrendelés híján az kisiskolásokat szintén gondozta, és kezelte a vājárképző tanulóit is. A Hatos telepi rendelő várója pedig mindig tele volt.

Kende doktor „kibírta”. Maradt. Amíg adhat az ember, mondogatta, s igyekezett úgy élni, hogy adjon, hiszen különben nem érdemes... Megérintette a bányászsors, megszerette a „Hatost” és Felsőgallát, a szénporos város e

barátságosabb vidékét. Jól ismerte a pácienseket, sokukhoz már-már családtagként járt. Elnézte olykor, ha egyik-másik kisiskolás hasfájással próbálta elbliccelni a dolgozatírást, sőt olykor ő maga is „cselhez” folyamodott: mesélik, hogy egyszer „koraszüléssel” riasztotta a mentőt súlyos vakbélgyanús betegéhez, hogy az mielőbb kórházba kerüljön. „Címjárás” közben, ha idejéből futotta, benézett azokhoz is, akiknek éppen nem volt panaszuk. Akadtak időse sváb ápolottjai, akik csak törték a magyart, velük németre váltotta a szót. Éjjel-nappal, bármi bajjal felkereshették. A pihenést a család jelentette, egy-egy illatos pipa és a könyvtára, mellyel szívesen büszkélkedett.

Dr. Vankó István az ortopédiai és traumatológiai osztály főorvosa gyermekként volt a páciense:

„Miatta lettem orvos, és az ő sugallatára jelentkeztem a pécsi egyetemre. Az egész családot kezelte, nyugodt, megfontolt embernek ismertem, még a lendületes kézírására is emlékszem... Tízévesen, egy mellhártyagyulladásból felgyógyulván határoztam el, hogy követem. Édesapám egyszerű vájár volt, édesanyám a cipőáruházban dolgozott. Kitűnően tanultam, ösztöndíjat kaptam. Később, orvosként más-más szakterületet gondozván már ritkán találkoztam vele, de mindig, mint valamennyi idősebb, tapasztalt kollégára, tisztelettel felnéztem rá.”

Kende doktor esetenként sokat morfondírozott, nem egyszer hazavitte gondjait, olyankor szótlanul bújta a szakirodalmat, konzultált orvostársaival, hogy precíz véleményt alkothasson. Kórházi kollégái azért is respektálták, mert átgondolt, alapos állásponttal utalta be a betegeket. Nyaranta a kórházban is dolgozott néhány hetet, nem pusztán a továbbképzés okán, hanem azért is, mert hajdani vágyát, hogy sebész legyen, egy, a fogságban használt fertőtlenítő szer okozta bőrallergia visszavonhatatlanul megakadályozta.

Dr. Dombi Péter a kórház tudományos igazgatója pályakezdőként a nagy tudású Brenner Ferenc főorvostól hallott először Kende doktróról:

„Brenner tanár úr emlegette őt, példálózott vele. Kende doktor egy súlyos betegségből lábadozott, amikor megismertem. Sokat beszélgettünk. Az alázatot, a szakma végtelen megbecsülését tanultam tőle is. Fontos, hogy az embernek legyenek mesterei. A tanítványoknak szükségük van mesterekre, mert általuk fejlődnek és lesznek többek, mint akár

a mestereik. A mester élető eleme pedig, hogy átadja tapasztalatait. Azt gondolom, Kende doktor hálás volt, hogy taníthatott, és különösen hálás, hogy segíthetett az embereknek. Szerintem ez volt számára a legfontosabb, nem vágyott dicsfényre, beérte betegek szeretetével. Meggyőződésem, hogy a háziorvosi munka különleges képviselő. Lényegesnek tartanám, ha ez a szakterület és gyakorlói a mindennapokat érintő problémák, helyzetek bemutatásával, nagyobb, ösztönző figyelmet kapnának.”

Édesanyja lelkésznek szánta. Ám korán árvaságra jutott, és édesanyja emlékének is áldozva választotta a gyógyítást. A vallás azonban egész élete során betöltötte lelkét. Hosszú évekig volt a tatabányai evangélikus közösség presbitere is.

1896-ban a bécsi egyetemet frissen végzett orvos jött a közeli Nyitráról Tatabánya előközségeinek vidékére, hogy megkezdje munkáját az akkor induló bányatársaság orvosaként. Dr. Szabó Ignác javaslataira országosan példamutató egészségügyi és szociális intézkedések történtek a bányavállalatnál. Például minden bányászcsalád gyermeke öt éves koráig napi egy liter tejet kapott a vállalat által ellenőrzött tehenes gazdaktól. Az orvos javaslatai alapján két kórház épült fel még az első világháború előtt, melyek közül az egyik homlokzata ma is áll Tatabányán. Szabó doktor családot alapított, fia a kórház sebésze és egy időre a focicsapat orvosa lett. Unokája Szabó István filmrendező. Schermann Gábor, a Tatabányai Evangélikus Egyház-köztség lelkésze becsben tartja dr. Kende József emlékét :

„Élete utolsó éveiben, amikor ebből a tisztségből már »nyugalomba vonult«, csendes résztvevője volt az istentiszteleti közösségnek. Azok közé tartozott, akit, ha néhányszor nem volt ott a gyülekezetben, bizony aggodva kerestek a többiek. De ő is számon tartotta hittestvéreit, és várva várta a híreket róluk mindvégig. Éveken át mérnök barátja vasárnaponként megállt a házuk előtt az autóval, s együtt mentek a gyülekezetbe. Azután egyre nehezebb lett a beszállás, kiszállás, és egyre többször csak otthonában találkoztak vagy telefonon beszélgettek. Őrizzük emlékezetünkben azokat az ajándékokat – életmentő beavatkozásokat, baráti tanácsokat, szerető szavakat, áldozatos utakat, szorgos évtizedeket –, melyeket az Úristen kegyelmében élve dr. Kende József nekünk adott.”

A tatabányai kórház üzemorvosaként, közel ötven évnyi szolgálat után mondott végleg búcsút a gyógyításnak. Az elsők között, 1996-ban részesült Szabó Ignác Díjban. Még személyesen vehette át 2006-ban a Magyar Köztársasági Érdemkereszt kitüntetését. Az életpálya elismeréseként adományozott Címzetes Főorvos oklevelet már betegen kapta meg 2010-ben.

2012 februárjában halt meg a kórházban. Tíz nappal korábban az őt beutaló ügyeletes orvos föl-fölpillantott az adatlapból; „*Kende doktor... – ismételtette – legenda volt Felsőgallán.*”

Kende Katalin

In memoriam dr. Kocsis Gábor

Imádtá a gyerekeket

„Imádtá a gyerekeket. Ha valamelyik szülő behozott egy labdát, a 6-8 éves kicsikkel a főorvos bácsi focizni kezdett a kórteremben” – emlékszik vissza dr. Kocsis Judit belgyógyász az édesapjára, akitől a szakma iránti elhivatottságon kívül a széles, kifejező gesztusait is megörökölte. „Magas, szőke hajú férfi volt, és széles, nagy léptekkel jött-ment, gesztikulált.”

Dr. Kocsis Gábor a fertőző részleg, majd a gyermekosztály főorvosa volt 25 éven keresztül, és ezen idő alatt a csecsemőhalálok száma az egész országban a mi megyénkben volt a legalacsonyabb. Mielőtt azonban a tatabányai kórházban kezdett volna dolgozni, családjával Pécsen éltek, ahol az orvosi egyetemet is végezte. Talán meglepő, hogy nem mindig orvosi pályára készült, sokáig autószerelő is akart lenni, mivel gyerekként rajongott a kocsikért.

Ugyanakkor nagyon jó tanuló volt, így végül édesanyja példáját követve, az orvosi hivatást választotta, de az autószerelés iránti szenvedélye megmaradt.

„Valahányszor megütötte a fülét, hogy nem indult be egy kocsi, rögtön felajánlotta a segítségét.” Rendkívül közvetlen ember hírében állt, imádottnak ismerkedni. „Volt olyan, hogy valaki tévedésből félretárcsázott, nem is minket akart hívni, de ő megkérdezte, nem ismeri-e valahonnan, majd fél órán át beszélgetett vele.” Feleségével, dr. Ravazdy Erzsébettel a pécsi gyermekklinikán ismerkedett meg, aki szintén gyermekorvosnak készült, majd később átképezte magát és iskolafogorvosként dolgozott. Két gyerekük született, fiuk gépészmérnök, lányuk pedig kardiológus lett. Bár a gyermekosztály főorvosa az év valamennyi napján dolgozott, egy hétre minden nyáron el tudott menni a család a közös balatoni nyaralójukba. Ilyenkor imádottnak úszni, olvasni, különösen a verseket szerette. Több nyelven is beszélt, tudott németül, franciául, és gyakran idézett latinul. Egyik kedvenc mondása a *Sub pondere crescit palma* (Teher alatt nő a pálma) volt – azt vallotta, hogy az embert

mindig nehezebb feladatok elé kell állítani, mint aminek a végzettsége megfelel, mert ezáltal tud fejlődni.

Ugyan az osztályon mindig fegyelem volt, az igazságtalanságot nem tűrte. Becsületes ember lévén, mindenkiért kiállt, tekintet nélkül arra, hogy hátránya származott-e belőle.

Betegségét is bátran, türelemmel viselte. 1997. május 5-én, 85 évesen hunyt el.

Kende Katalin

A Kegyed doktor

Dr. Kocsis Gábor 1912-ben Petrozsényban született és 1997-ben Tatabányán hunyt el.

Ő volt az édesapám. Mit is írhatok róla?

Nagy tudású, szeretetreméltó, az igazságért mindig kiálló ember volt. Az igazság kimondása ebben a korban veszélyes volt, de Ő vállalta. Kezdjük az elején. Rögös életútja volt – mint hasonlóan korosztályának. 1920-ban a Trianoni diktátum aláírását követően nagyapám úgy döntött, hogy nem akar románná lenni és egész családjával a megmaradt, csonka Magyarországra költözött, végül Pécssett telepedett le a család. Édesapám az iskolát itt végezte, majd a Pécsi Orvostudományi Egyetemet elvégezve a Pécsi Gyerek-klinikán lett orvos. Itt, amit lehetett megtanult a koraszülött-gyerekkéllátást, fertőző szakvizsgát tett, a fül-orr-gégészetet is elsajátította. A háború őt is elérte, 1943-ban katonarvosként szolgált a doni fronton. Gyűlölte a háborút, és azt is, hogy a német katonák a magyarokat úgy hajtották előre, mint a barmokat, egyenesen a halálba. Sok viszontagság után végül hazakerült Pécsre és a klinikára.

Ekkor ismerte meg ifjú orvosként dolgozó feleségét, édesanyámat. 1944 szörnyű év: a klinikát, az egyetemet kitelepítették, vagonokban vitték Németországba. Közben folyt a szőnyegbombázás, így a lipcsei pályaudvaron áthaladó sok magyar orvost is halálba küldte. Szüleimet egy kisvárosban

megkérték, hogy maradjanak ott orvosként, de nemet mondtak, mert várták otthon az idős szülők, a haza, a munka.

Mindezeket édesanyám elbeszéléséből tudom, mert édesapám nem nagyon beszélt a fenti évekről. 1954-ben végleg Tatabányára költözött a család, édesapám a Tatabányai Kórház Gyerek és Fertőző Osztályának lett osztályvezető főorvosa, édesanyám iskola fogorvosként kapott állást. 1950 decemberében születtem, a továbbiak már élénken élnek emlékezetemben. Édesapám az év 365 napján éjjel-nappal dolgozott orvosként, leszámítva 1 hónapos szabadságát. Csodálatos orvos volt és nagy fegyelmet tartott az osztályán, nagyon sok régi, alkalmatlan dolgot megszüntetett és igyekezett a pécsi elveket, amennyiben be lehetett vezetni. Este fél 10-kor gyerekosztály, fertőző o. ügyeletes orvosa jelentkezett és beszámolt a történekről telefonon. Ha probléma volt, Ő bement, hisz csak 5 percre volt a kórház. Éjszaka vércserék, majd hajnali hazaérés és másnap ismét munka, ennek már én is tanúja voltam. Természetesen én is Pécsre mentem egyetemre, majd végzés után Brenner tanár úr belgyógyászati osztályán kezdtem el dolgozni, hisz édesapám gyerekosztályára a törvények szerint nem mehettem, de a várost és szüleimet sem akartam elhagyni.

Még orvostanhallgatóként megismertem a gyerekosztályt, láttam az ottani gyerek és koraellátás problémáit. 1977-ben 1 hónapot a fertőző osztályon dolgoztam, megismertem milyen az gyerekorvosnak lenni. Fejvénázás, lumbálás, éjszakai ügyelet. Ilyenkor éreztem választásom problémáját, de édesapám tudását sosem tudtam volna elérni. 1957-től az egész család 1 hónapot a Balatonon nyaralhatott. Édesapám mindig mondta, hogyha nem orvos lett volna, akkor autószerelő! Volt 1 hónap pihenője, ki is élvezte autószerelői szenvedélyét, az akkori Wartburgonkon. Tégglákkal felpolcolás, alvázvédelem a levett kerekeknél. Motorszerelés.

Gyakori kérdés volt: „Apu?” „Természetesen az autója alatt bütyköl, keresd ott.” Lapos tetős házunk sokszor beázott, szerelő nem lévén édesapám lett a vezér. Kátránypapír, szurok megvéve. Start. Édesapám papucsban, kis fecskéjét felvéve, szalmakalappal a fején egy ócska seprűvel a kezében, mint egy hadvezérként irányította a tetőjavítást. A szurok úgy jó, ha kékesen izzik, ezt édesanyámmal meg is tettük, majd létrán kancsóban felvittem a terméket, fenn folyt a tető javítása.

De mi lettünk az „egri nők” is, amikor egy kis forró szurkot a szemtelen szél apu ujjára vitt át. A lényeg, hogy a tető kész lett. (Mi is.) Apu szeretett úszni a Balcsi vízében, de délutánoként sétára indult, mert szerette megismerni szomszédjait, elbeszélgetni velük, segíteni, ha kell. Sok ott nyaraló beteg tért be hozzánk – hivatalos orvos nem lévén – és ő segített tanáccsal, gyógyszerrel önzetlenül.

Tatabányai 2. emeleti lakásunkból jó a kilátás az utcára. Egy autó csak hörög, de nem indul? Apu már a teraszon volt, majd leszaladt segíteni és az autó beindult. Műszaki vizsgára ő készítette fel az autóját, motor átnézése, stroboszkóp lámpával előgyújtás állítás, kerekek felfújása stb. Én voltam a kis segéd. Az akku töltése is otthon történt, apu kiszerelte, amikor én beértem a garázsba, hazamenet az akkut is elvittem a szatyorban. Édesapám a teraszon feltöltötte, de mások teljesen lemerült aksiját is megmentette.

Sokat olvasott, hisz kellett a munkájához, csak az év végi beszámolókat utálta, ilyenkor nekünk gyerekeknek pisszenni sem lehetett.

Vallásos ember volt, aki minden vasárnap elment a közeli templomba misére, majd mise után bement az osztályra, ránézett a betegeire.

Nagyon jó diagnosztika volt, rendszeresen hadilábon állt a sebész főorvossal, „*Ennek a gyerekeknek vakbélgyulladás van, azonnal meg kell operálni!*”, és ebből nem engedett, és valóban nagyon sokszor tényleg kellett a műtét. Szerette az osztályát, a gyerekeket, ott focizott velük a kórteremben. A nővérek alig várták, hogy elmenjen és gyorsan elkobozták a labdát.

Belgyógyászként dolgozva – miután megtudták ki vagyok – sokan elmondták, hogy őket, vagy gyerekeiket édesapám mentette meg, pedig már mindenki lemondott róla. Ilyenkor nagyon büszke voltam, hogy ennyi év után is hálával emlékeztek Kegyed Doktorra. Édesapám ugyanis a gyerekek anyukáját mindig *kegyednek* szólította, kérdezzvén mit csinált. Otthon élveztem szakmai vitáinkat, mert sokat tanultam belőlük. Apu nevetve mondta, hogy okos embernek belgyógyász lánya van, így nem kell a háziorvos. 1977 decemberében ment nyugdíjba 65 évesen. „Elküldtek!” mondta haragosan, mert egészséges volt és még dolgozott volna tovább.

Idős korában már betegen átvette át a Szabó Ignác díjat a várostól. A Pécsi egyetemre én vittem le, amikor 50 éves diplomáját vette át. Előtte készült rá, hogy neki kell beszélnie, nemcsak az 50, hanem a 60 éve végzetek helyett

is. Így is történt, ő nézett ki a legfiatalabbnak, és én büszkén hallgattam édesapám bölcs szavait. Ennyi?

Aztán ő is beteg lett és nem tudtuk megmenteni. Még ma is fáj. Ha ki-
megyek a temetőbe a sírjukhoz, nem érzem őket, de ha édesapám volt ga-
rázsában ténykedek, azt érzem ott van és figyel.

Csak az hal meg, akit elfelejtenek. Édesapám sok ember szívében sokáig
ott él és az enyémben is.

dr. Kocsis Judit

In memoriam dr. Ujváry Géza

A műtő fegyelme, az erdő csendje

Fején az elmaradhatatlan homlokreflektor, sűrű szemöldöke alatt figyelmes barna tekintet. Állát időnként végig simítja ujjával, arcán biztató mosoly, mintha azt mondaná, nyugi, aggodalomra semmi ok. Így emlékszik rá a megszeppent gyerek, a napjainkban már hetvenes éveiben járó egykori páciens. Mai orvos utódai pedig, jóllehet legfeljebb csak néhányan ismerhették derűs egyéniségét, s így inkább a kórházi krónikákra hagyatkozván a város első nagy fül-orr-gégészeként tartják számon, aki kiváló orvos, következképp jó ember volt.

Dr. Ujváry Géza 1915-ben, Lesenceistvádon, gróf Esterházy Pál birtokán született, ahol édesapja az uradalom erdészeként szolgált. Az erdőség világát ismerő-védő apa és a hasonló elhivatottságú rokonság révén életében mindvégig központi szerepet kapott a természet, bárhová is került. Talán az erdőtől nyert szabadság volt az oka, hogy a tatai piarista gimnázium diákjaként eleinte, úgymond szenvedett. Aztán a családi legendárium szerint egyszer csak „megjött az esze”, a legjobbak közé sorakozott fel, s kétség nem férhetett azon elhatározásához, hogy orvos lesz.

A pécsi egyetemi évek komoly tanulással, a nyári szünetek pedig katonai gyakorlatozással teltek. Megegett, hogy a hallgatókat Pécsről Kakasdra gyalogoltatták, ahol az „ellenség” már elfoglalta a „gulyásagyút”, azaz a se-reghez rendelt mozgókonyhát, így éhkoppon maradt a csapat.

Mégis; milyen felhőtlen volt diákként a katonáskodás! S mennyire más a háború! Fialat szakorvosként a svábhegyi Siesta Szanatóriumból vezényelték Keleti Frontra, ahonnan ő hozta haza az első sebesültekkel teli vonatot.

A Bányatárspénztár kérésére az egészségügyi kormánybizottság 1944. október 1-jével őt rendelte ki a tatabányai kórház fül-orr-gégészeti osztályának kialakítására. Az intézet híján volt a műszereknek, így sokáig a saját eszközeivel kezelte a betegeket. Hiányoztak a szakmai segéderők. És tény, biztos kezére nagy szükség volt a sebészetben is. Bő egy évtizedbe telt, amíg

a kezdeményezés valódi önálló osztállyá nőtte ki magát, betegágyakkal, ápolókkal, orvosokkal, saját műtővel, s a főorvos által kialakított napi rutinnal; a műtőben megkövetelt halk fegyelemmel, a helyiségekben előírt tisztasággal, renddel, barátságos bánásmóddal a betegek felé. Vizitkor például először mindig a fürdőszoba higiéniját ellenőrizte. A gyerek páciensek arcát bátorítóan megcsippentette, némelyik, ha kimaradt, rajongva igényelte a doktor bácsitól e mókát.

Bár egykor nem gondolta véglegesnek a tatabányai praxist, nem csupán a kórházi teendőket, hanem a család, felesége, lánya, fia, a szomszédos Tatarra költöző szülők és a helyi történések, a közösségi élet maradásra bírták. Az 1956-os forradalom idején a kórházi munkástanács elnöke volt, s aztán minden hallgatag évfordulón azt súgta gyermekeinek, hogy október 23-án egyszer még ünnep lesz.

Fiatal korában atletizált, orvosként a vízipólósok és a kecskédi vitorlázó repülősök egészségét felügyelte. Ám az erdő, a vadászat, tán a legjobb társaságnál is fontosabb volt számára. Az első Flóbert puskáját tizenöt évesen nagybátyjától, a kalocsai érsék erdőtanácsosától kapta, és egy megkoppott fotó tanúsága szerint „suttyóként” négy szarvast lőtt. Szerette az erdő csöndjét, színeit, téli mocorgásait, márciusban a szalonkák húzását, ősszel a magasles megnyúlt árnyékát, s a szarvasbikák viadalát. Tiszteséges vadász volt; mindig csak a „selejtet” lőtte ki.

Dr. Szabó Dénes főorvos még együtt dolgozhatott dr. Ujváry Gézával:

„A tatabányai kórház fiatal gyermekgyógyászként felnéztem az idősebb kollégákra, különösen az osztályvezető főorvosok, köztük dr. Ujváry Géza tudását értékeltem nagyra – emlékezik. – A gyermekgyógyász óhatatlanul igényli a fül-orr-gégéssel való szakmai együttműködést, és számunkra fontos támasz volt Géza bácsi szaktudása. Rendszeresen kértük konzíliumokra, részben a diagnózis megerősítése, illetve a gyógykezelés és az esetleges műtéti indikáció miatt is. Jól emlékszem, kiválóan sikerült csecsnnyúlvány operációira, garat- és orrmandula műtétjeire. S nemcsak a műtéti eljárásoknak, hanem a konzervatív terápiának is nagyszerű képviselője volt.

Azt mondják, hogy jó orvos csakis jó ember lehet. Ez, ha valakire, úgy mélységesen igaz Géza bácsira. Láttam, ahogy kis betegeit vizsgálta;

lénye mindig nyugalmat, figyelmet, és gondoskodást árasztott. Nem véletlen, hogy a szülők fenntartások nélkül bízták rá gyermekeiket. Szakmai kapcsolatunk akkor sem szakadt meg, amikor a tatai kórház gyermekosztályának vezetője lettem. A heti konzíliumokra itt is megkértük, ő pedig szívesen jött. Megtisztelő, hogy személyesen ismerhettem, dolgozhattam vele, s felidézhetem, mert lényegesnek tartom a régi jeles orvosok emlékének méltó megőrzését.”

Dr. Dombi Péter hematológus főorvos, a Szent Borbála Kórház tudományos igazgatója a korkülönbség okán ugyan már nem állhatott szakmai kapcsolatban vele, mégis jó ismerősként gondol vissza rá:

„A kórházi kiadványokban olvastam, és szinte minden kollegiális beszélgetés kapcsán hallottam róla – mondja. – A könyvek tényeket, adatokat rögzítenek, melyek elengedhetetlenek egy-egy életmű megítéléséhez. De legalább ennyire nélkülözhetetlenek az adatok mögötti, személyes élmények közvetítette rezdülések, lenyomatok, melyekből számomra Géza bácsi, mint az osztályt létrehozó, a munkatársakat szerető főorvos, a város első nagy fül-orr-gégésze marad meg, aki a kórházért élt és dolgozott. A fiataloké a jövő, nyitottak, ambiciózusak, csak meg kell találniuk mestereiket. A mestereket pedig meg kell őrizni és védeni, mert üzenetük továbbvitele nélkülözhetetlen a kórháznak és a városnak is.”

Dr. Ujváry Géza számos kitüntetésben részesült. Halála után posztumusz Ezüst Turul díjjal ismerte el életművét a város. Nevét ma emléktábla őrzi a fül-orr-gégészeti, valamint a hematológiai osztály előterében, családja adományának, ám sokkal inkább maradandó munkásságának köszönete-ként.

Kende Katalin

In memoriam dr. Vas László

A szegények orvosa

A röntgenorvos gazdagsága.

A test és a lélek gyógyítójaként őrizi őt a kórházi emlékezet. Nyugalmat árasztott, megértéssel fogadta a betegek panaszait, egyenrangú kollégának tekintette a fiatal orvosokat, s bár szigorúan számon kérte beosztottjain esetleges mulasztásait, soha emelte fel a hangját. Ellenkezőleg; mindenkihez volt egy-egy jó szava. Önzetlen, segítőkész lényét máig emlegetik azon kevesek, akik még ismerhették.

Dr. Vas László 1910-ben, a legnagyobb magyar faluként emlegetett Orosházán született. Szülei szegény uradalmi cselédek voltak.

Eszes volt, szerény és céltudatos. Jól tanult. Hódmezővásárhelyen érettségizett, majd a szegedi Ferenc József Orvostudományi Egyetemen – Szent-Györgyi Albert és Issekutz Béla professzorok tanítványaként – szerzett diplomát, 1935-ben. Tanulmányait mindvégig a katolikus egyház támogatta. Szegeden tett belgyógyászati szakvizsgát. A klinikán dolgozva, a tífuszjárvány idején betegeitől megfertőződött, ami maradandó károsodást okozott szervezetében.

A szegedi évek után Sárvárra, majd 1940-ben Tatabányára, a Magyar Általános Kőszénbányák által fenntartott bányakórházba került. Családot alapított, lánya, majd fia született. Letelepedett. Belgyógyász főorvosként a bányatelep röntgenvizsgálatait is végezte, de munkája kiterjedt többek között a feladataihoz kapcsolódó laboratóriumi elemzésekre, EKG analízisekre, s idővel még a fertőző osztály ellátására is. A sokrétű, folyamatos helyállást követelő munka mellett tett röntgen szakvizsgát 1952-ben, és lett a város, illetve a megye legelismertebb röntgenorvosa. A rendelőintézet, majd a kórház röntgenosztályának főorvosaként megszervezte és végezte a szívgyógyozást is. A város, illetve a megye elismert szaktekintélyeként megmaradt annak a szerény, igyekvő, a betegeknek és családjának élő embernek, aki Orosházáról elindult.

Dr. Szabó Éva gyermekgyógyász főorvos mindmáig egyik mestereként tiszteli őt, bár szakterületük eltért. Hangsúlyozza, milyen sokat jelentettek neki és pályakezdő társainak a dr. Vas Lászlóval töltött szakmai megbeszélések:

„Mi amolyan zöldfülűként ismerkedtünk a röntgen tudományával, gyermek kardiológia pedig akkoriban még nem létezett. Így gyakran szorultunk a főorvos úr véleményére és pártfogó magyarázatára. Ő ugyanis nemcsak leleteket adott, hanem tanította is a fiatalokat, megvilágította, mit látunk a felvételeken, s mindeközben egyenjogú partnerként kezelt bennünket a diagnózisok felállításában. Türelemesen végighallgatta a sokszor igencsak meglepő, fals meglátásainkat, s olyan természetes-séggel vezetett rá a helyes megoldásra, hogy észre se vettük. Magától értetődően, mindig az ő körültekintő megítélése, kórmegeállítása volt a döntő.”

Mesélik, hogy a főorvos úr délidőben általában rövidke pihenővel készült fel a délutáni feladatokra. Munkatársai ilyenkor lábujjhegyen közlekedtek, egy pissenés nem hallatszott az egyébként sem hangos osztályon.

Deklava Szilveszterné frissen végzett röntgen asszisztens volt, amikor dr. Vas László szárnyai alá került. Emlékeiben a csendes, de határozott felépésű főorvos él, aki kollégái tiszteletét, teljes szakmai bizalmát és betegei szeretetét élvezte:

„Nagyon kedveltük. Tudása és embersége közszájon forgott a kórházban és azon kívül is, nem véletlen, hogy beosztottjai igen szívesen dolgoztak mellette, hiszen nem lehetett nem kijönni vele. Nem tett különbséget beteg és beteg között, mindenkihez volt egy-két jó szava, és mi büszkék voltunk arra, hogy vele dolgozhattunk.”

Számos kitüntetést kapott, de tán a legnagyobb már jóval halála után érte: 1989-ben ő lett a névadója a tatabányai egészségügyi gimnázium és szak-középiskolának.

Az avató ünnepségen Dr. Vargha Gyula professzor, a Debreceni Radiológiai Klinika igazgatója, aki 1952-től hosszú éveken át Tatabányán közeli munkatársaként dolgozott, meleg hangú üzenetben méltatta munkásságát:

„Betegellátó tevékenysége példaszerű volt. Betegei rajongtak érte, és ő minden elkövetett, hogy pontos diagnózist adjon. Jól ismerte szakmáját és kitűnő előadásokat tartott tudományos üléseken. Közös tudományos munkáinkban is a legmodernebb álláspontot képviselte, és ezt hirdette a röntgen-gyakorlatban is. Hálával gondolok nemes alakjára, a betegek érdekét szolgáló munkásságára, emberszerető magatartására, amely minden tettét jellemezte, és alakját mindenki előtt szeretetreméltóvá tette. A tatabányai röntgenellátás területén válllvetve dolgoztunk együtt, így közvetlenül láthattam a szakemberek és a laikusok által is nagyra becsült munkája értékét. Célom, hogy emlékét az egészségügyi dolgozók figyelmébe ajánljam, a fiataloknak pedig példaképpül állítsam.”

(Az egészségügyi középfokú képzés azóta más – jobb?! – utakat jár. A Vas László középiskola szép csöndben múlttá lett, helyén ma gazdasági és humán technikum működik, Kossuth Lajos nevét viseli...)

A főorvos a hatvanas évek elején már gyakran betegeskedett. Ennek ellenére rendületlenül dolgozott. Egyszer egyik betegét vizsgálva, ifjú kollégájának halkán megjegyezte: „Bárcsak az én szívem is legalább így működne.” Az övé ugyanis, hajdani tífuszfertőzésének következtében mind fáradtabban viselte a ráakodó terheket. A szívek gondozója a magát nem gyógyíthatta meg. Fiatalon, 1965-ben halt meg.

Dr. Vas László gyermekkorától az orvosi pályára készült. A családi szájhagyomány szerint egyszer, nagyon beteg, látta, amint szegény szülei fizetnek orvosának. Úgy találta, igen sokat, s azt gondolta, hogy az orvosok mindannyian gazdagok. Ő pedig – ugyan melyik gyermek ne ábrándozna erről? – gazdag akart lenni. Soha nem lett az. Az ő egyszerű gazdagságát hivatástudata és az emberek hálája adta. Ezt őrizni és tovább vinni az utókor feladata.

Kende Katalin

In memoriam dr. Szentgyörgyi László

A nagy mesélő, a nagy infektológus

Szentgyörgyi László főorvos úr 1943. szeptember 9-én született Sepsiszentgyörgyön. Tanulmányai befejezését követően orvosi pályája nagy állomása volt a marosvásárhelyi egyetem tanársegédi állása. 1989-ben jött Tatabányára, ahol bányaorvosként kezdett, 1990-től Kocsis Gyöngyivel együtt a Hepatológiai–Infektológiai műhely munkáját elindította.

„Azt mondják, egy percig tart, hogy észrevegyél valakit, egy óráig, hogy komolyan vedd, egy napig, hogy megszeresd, és egy egész élet kell ahhoz, hogy elfelejtsd.”

Amikor 1990-ben megismertem dr. Szentgyörgyi László főorvos urat, „Lacikát”, élete teljében volt, végtelen humorával, optimizmusával, ember szeretetével felvértezve. Értéket teremtett, a betegekért dolgozott, és ennek alárendelt mindent.

Ma már csak megsárgult újságcikk emlékeztet, 2001. augusztus 10-én pénteken dr. Szentgyörgyi László főorvos úr létrehozta – Magyarországon elsők között – a „C” Klubot. Kocsis Gyöngyivel az volt a célja, hogy a betegek minél többet tudjanak meg a betegségükről, az akkor még gyógyíthatatlannak hitt kórról, a hepatitis B és C megbetegedésről. A klub keretein kívül is igyekezett páciensei érdekeit szolgálni, mely egyszerre jelentett felvilágosító programokat, jogi, dietetikai tanácsadást, lelki támogatást. A klub életéről rendszeresen jelentek meg híradások, melyekről összegző nyilvántartást vezetett.

Egy karton dossziét találtam a hepatológiai szakambuláción, melyekben nyilvántartása szerint a legfontosabb dokumentumok találhatóak meg. Ami különös, hogy a lényegeket saját kezűleg emelte ki, kommentálta, keretezte be. Mindennapi gyógyító, megelőző tevékenysége kiemelkedő szakmai alappal bírt, közleményei, könyvei, könyv részletei tanúsítják mindezt.

Általa intézetünk egy nagyszerű Kollégával, de elsősorban egy nagyszerű Emberrel gazdagodott. Emlékszem, amikor konzíliumba hívtuk, mindig mosolygott, sietett, szinte azonnal megjelent. A konzílium egy kedves poénnal kezdődött, majd részünkről kéréssel folytatódott: „*Lacika, van egy jó vicced?*”

Mindig volt, és amíg mi a vicc tanulságain elméltünk, addig Ő már a beteg dokumentációját nézte, és csak annyit kérdezett: „*Na, hol van az én páciensem?*”

Évek múlásával nem változott semmi. Kicsit később érkezett, kicsit lassabban. De csak ennyi. Kérésünkre viccet mesélt, poénkodott.

Emlékszem, amikor közösen elmentünk az erdélyi múzeum konferenciájára és végigjártunk minden olyan helyet, amit fontosnak tartott. Akkor nem gondoltunk az idő múlására.

Emlékszem, mesélt a mofettákról.

Emlékszem...

Azt mondta, hogy amit nem tett meg, azt megbánta. Amit megtett, azt soha.

Dr. Szentgyörgyi László 2016. november 28-án Várpalotán hunyt el.

dr. Dombi J. Péter

In memoriam dr. Schvarcz Tibor

2021. év Szabó Ignác díjasa

*Kemény tekintet, fanyar emberi humort sejtető arcvonások
Majd megbánja...*

Tanár úr életútja: Schvarcz Tibor 1947. június 21-én született Oroszlányon, bányászcsaládban. 1950-től Tatabányán élt és nevelkedett, általános iskoláit a tatabányai Petőfi Sándor Általános Iskolában végezte. Utána a tatabányai Árpád Gimnáziumban érettségizett 1965-ben. 1965–1971 Oroszországban a Stavropoli Orvostudományi Egyetem hallgatója volt, melyet 1971-ben Summa cum laude minősítéssel elvégzett. Az egyetemi tanulmányi idején nyári gyakorlaton ismerkedett meg dr. Szabó Zsolttal, és az általa vezetett Patológiai Osztály munkájával. Ezek után minden szabadidejét, szakmai gyakorlatát ezen az osztályon töltötte, megkedvelve ezt a szakmát, így nem véletlen, hogy 1971-ben, diplomájának megszerzése után ezen az osztályon helyezkedett el kezdetben segédsorvos, alorvos, adjunktus, majd főorvosi beosztásban, ahol haláláig dolgozott. Az osztályon 1984 óta vezette a citológiai részleget. Nagy szerepet játszott a méhnyakrák szűrés és az aspirációs citológiai vizsgálatok elterjesztésében, felfejlesztésében a kórház területén. 1988–1989-ben a főigazgató oktatási és tudományos helyettese volt, majd 1993–2002 között a főigazgató oktatási és tudományi helyetteseként dolgozott, munka mellett.

A patológiai munkája során érdeklődése a májpatológiára irányába fordult, 1984–1989 között a Leningrádi Orvostudományi Egyetem kórbonctani tanszékén levelező aspiránsként dolgozott, ahol az alkoholos májkárosodások témájában megírta és megvédte kandidátusi disszertációját. 1989-ben megkapta az orvostudomány kandidátusa címet. Különböző témákban 56 tudományos előadást tartott, 13 közleménye jelent meg, ebből 4 külföldi folyóiratban. Oroszul, angolul írt, olvasott, beszélt. 1993–1994 között gyakorló kórházi menedzser képzőt végzett Dobogókőn. 1996-ban egészségügyi szakközgazdász képesítést szerzett. Patológusi munkája mellett részállású

üzemorvosként dolgozott. 1973–1976 között a tatabányai Alukohóban, majd 1978–1994 között az ÉDRVT. tatabányai részlegénél volt üzemorvos. Szakközépiskolában tanított, majd az egészségügyi szaktárgyak szakfelügyelője lett. 1993–1994 között a WHO CINDI projekt szakértőjeként dolgozott. 1994-ben politikai pályára lépett. 1994–2002 listás parlamenti képviselő volt. 2002–2010 között Tatabánya város egyéni országgyűlési képviselője volt. A képviselői munka mellett elindította az aspirációs citológiai rendelőt, az emlőbizottságot. Képviselőként a városért, a kórházért járt el. A Parlamentben 2002–2003 között az Egészségügyi Bizottság alelnöke, 2003–2006 között elnöke volt, majd 2006–2010 között ismét a Parlamenti Egészségügyi Bizottságának alelnöke volt. A parlamenti tevékenysége alatt, az egészségügyi szakpolitikák mellett a kórházért, illetve városi beruházásokért tevékenykedett. A parlamenti tevékenysége során kiemelendő az egészségügyi szakdolgozói kamara létrehozásában játszott döntő szerepe, valamint a gyógyszerészek doktori címének adományozásának egyik elindítója volt. 2007-ben saját jogon nyugdíjas lett.

1969-ben nősült. Két gyermeke született: egy fia, Tibor 1970-ben és egy lánya, Gyöngyi 1973-ban. Ifjabb Tibor 2016-ban hunyt el. Öt unokája és egy dédunokája van. 2010-től visszatért eredeti szakmájához, a patológiához. Előtte citopatológiából szakvizsgázott. A Patológiai Osztályon való munkája során számos citológiai szakasszisztens képzésében és kolléga szakképzésében játszott döntő szerepet.

Tibor 2022. 02. 22-én távozott közülünk.

dr. Gombás Péter

Egy teljes élet, egy igazodási pont, egy példa. Emlékszem, amikor 1979-ben Tatabányára kerültem, a napi munka során nagy elődjeink határozták meg munkánkat. A teljesség igénye nélkül Brenner, Zulik, Kocsis, Ujváry, Szécsi, Lakatos.... a belgyógyászok. A velük történő konzultációk során a háttérben fel-fel tűnt egy kemény tekintet, fanyar emberi humort sejtető arcvonásokkal bíró ember. Céltudatos, segítőkész magatartás jellemezte. Ő volt az,

Tibor volt az... Aztán az évek során megtapasztaltuk munkabírását, ma már anekdotikus mondatainak észrevételeinek súlyát. Amikor komoly témákról beszéltünk hosszasan hallgatott, bele-bele nézett a mikroszkópba, majd egyszer csak felemelte tekintetét és csak ennyit mondott: „*Majd megbánja...*”

dr. Dombi J. Péter

In Memoriam dr. Békefi Dezső

Salus aegroti suprema lex esto!

Ezek az orvoslás két és fél évezrede megfogalmazott, kötelező érvényű szabályai. Magyarul így hangzik:

„A beteg jólléte (üdve) a legfőbb törvény legyen!”

Elemezzük ki a törvényt! „Lex”, tehát törvény. Nem csupán ajánlás, nem is csak szabály. Törvény, vagyis mindenki számára és mindig érvényes.

„Legyen!”, tehát felszólító, sőt parancsoló mód. Vagyis nem pusztán megállapítás, hanem cselekvésre kötelező magatartásra utasít.

Az sem véletlen, hogy a törvény nem a beteg gyógyulását, hanem „a beteg üdvét, a beteg jóllétét” tartja a legfontosabbnak. Hiszen köztudott, hogy nem tudunk minden beteget meggyógyítani. Sőt! Azt is tudjuk, hogy előbb-utóbb minden ember meg fog halni. De van-e dolgunk azokkal a betegekkel, akiket nem tudunk meggyógyítani? Van bizony! S van-e dolgunk az éppen most, akár hosszan haldoklókkal? Van bizony!

Mikor és mi jelentheti a beteg üdvét?

Jó esetben a gyógyulás, és ez szerencsére a gyermekeknél nem ritkaság. De alkalomadtán a fájdalom csillapítása is jelentheti a „salust”, vagy az, ha mondjuk az élete végéig tolokocsiba kényszerült beteggel elfogadtatjuk az új helyzetét, megtanítva neki az új lehetőségekhez szabott életformát. De végül jelenti a beteg üdvét az is, ha végső óráiban nyugodt körülmények között, szerettei körében szenderülhet át a másvilágra. Mert vajon manapság emberhez méltó körülmények között halunk-e meg? Gyakorta nem. Családunktól távol, idegen környezetben, szokatlan zajok között, sokszor elfásult személyzettel körülvéve.

„Legalább elfásultak ne legyünk! Lehet, hogy csak egy simogatással, de szolgáljuk a beteg üdvét!” – Így élt, így dolgozott, ezt tanította. Élete utolsó évében a fenti idézetet a gyermekorvosok tárgyalójának falára helyezte fel, tanítványainak mindennapi útravalójául.

Jövőkép

Amikor visszaemlékezünk, kiadványok születnek. Az abban résztvevők forrásdokumentációkhoz nyúlnak. Nevek, gondolatok fogalmazódnak meg, miközben számtalan dolog kimarad és elmarad.

A kiadványunknak nem feltétlenül célja ezt a hiányt pótolni, sokkal inkább feladata, hogy ha valaki lapozgatja és visszaemlékezik, akkor újabb és újabb emlékezetek, nevek, élmények jönnek elő. Ettől lesz a múltat jelennek átadó és a jelenben újabb anekdotákat, hivatkozásokat létrehozó történet, ami a jövőnek szól. Merthogy végül is minden – a bázisanyagokon és a forrásdokumentumokon kívül – élményszerű visszaemlékezéssé minősül. És talán ez a fontos, hiszen ami a hagyományainkba, értékeinkbe, zsigereinkbe beépül, igazán azt tudjuk akár naponta szereteteinknek, ismerőseinknek átadni.

Amikor a *„volt egyszer egy kórház, volt egyszer egy egészségügyi dolgozó, volt egyszer egy MÁK Rt., volt egyszer egy mester, volt egyszer egy..., volt egyszer egy példakép”* élmények, történetek hangzanak el, az felkeltheti az érdeklődő figyelmét a forrásdokumentációk áttekintésére. Különben azok az irattárban porosodnak, és senki nem lapozgatja.

Jövőkép a példaképek sora, a velünk élők, akikkel együtt dolgoztunk/dolgozunk. Építsünk hidakat, vonjuk be a fiatalokat, tanuljunk egymástól. Ehhez az kell, hogy a jogok és kötelességek helyes arányát felismerjük és elfogadjuk. Látnunk kell, hogy a bizalom, egymás tisztelete, a békesség, a béke az alapja a produktív életnek. Ezt tették elődjaink is.

Mottó: „Nyugodtság, megfontolás és elővigyázat célhoz vezet!”

Képgaléria

- Az első kórház az Ótelepen 1899-ben, a valamikori Piac tér felső végén

72

- Az 1912-ben hivatalosan is átadott új kórház épületének képe az átadást követő években

- Színes képeslap a kórházzról, a kép bal szélén már látható a kápolna és jobb szélén az 1920-as évek elején még földszintes rendelő

- A kórház épülete az 1930-as években

- A kórház 1935 után, mikor már járdával szegélyezett út készült előtte

- 74
- Az 1948-ban átadott szülészet a kórház bal oldalához építve

■ A kórház főbejárata elé épített fogadóépület az 1950-es évek végén

■ A kórház műtője és az ott szolgáló Assisi Szent Ferenc Lányai Kongregációjának nővére

▪ *Egy kórterem*

76 ▪ *A kórház konyhája*

▪ A kórház kápolnájának belső tere

▪ A nővérek síremléke a Szent István templom apszisánál

- Az 1909-ben a bányatelepen kitört tífuszjárvány kezelésére létrehozott járványkórház, ami a mai tűzoltóság helyén volt

- 78
- MÁK Rt. bányatelepi járóbeteg rendelő

- *A járóbeteg ellátás érdekében 1925-ben a régi rendelőre húztak fel egy szintet*

- *A rendelőintézethez az 1950-es években hozzáépített szárny, ahol a fogászat, szemészet és a tüdőrontgen működött sokáig. Az 1964 után készült képen balról a rendelő, a véradó, a posta, végül az árkádok láthatóak*

■ A rendelő felnőtt betegek kezelésére szolgáló helyisége

80 ■ Az Országos Stefánia Szövetség Anya- és Csecsemővédő-intézete a rendelő épületében

■ A rendelőintézet nőgyógyászati része

■ A sok tüdőbajjal küszködő bányamunkás kezelésére 1921-ben létrehozott tüdőszanatórium épülete, amely ma a Kossuth Lajos Gazdasági és Humán Technikum otthona

- A tüdőbeteg-szanatórium épülete, mely 1937-től, amikor a betegek száma jelentősen lecsökkent, erdei iskolaként működött

- A kórházzal átellenben 1913-ban épült gyógyszerár

- *A gyógyszerészár a kórházzal átellenben, mögötte bányatiszti lakás, majd a Tiszti Kaszinó épülete*

- *A Kórház út, ahol orvoslakások voltak a kórházig*

▪ A bányamunkások mozgásszervi problémáinak kezelésére 1927-ben épített Gőzfürdő

84 ▪ A Gőzfürdő épületének a Liget felőli oldala

■ A Gőzfürdő nagymedencéje

■ Hévízről hozott iszappal kezelték a betegeket

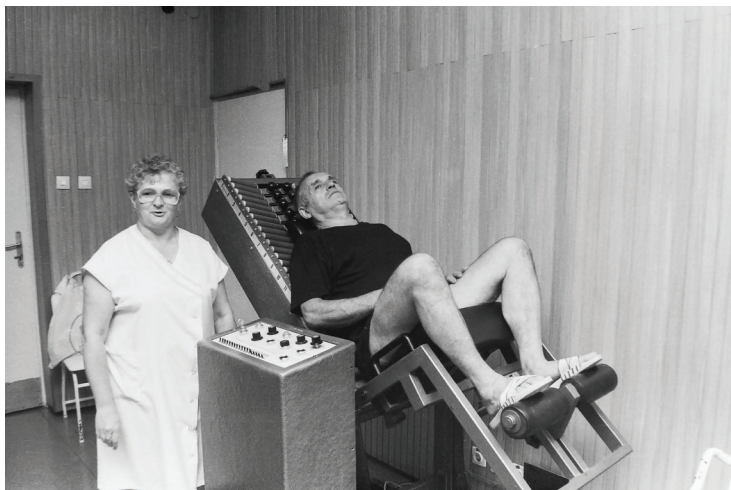
▪ A Gőzfürdő pihenőhelyisége

86 ▪ A kor legkorszerűbb fizioterápiás készülékei álltak rendelkezésre a gyógyításhoz

- *Az intézet a hatvanas években is szolgálta a gyógyítást*

- *A mozgásszervi problémák kezelésére sokféle gép állt rendelkezésre. A kép 1993-ban, a TB-nek történt átadás után készült*

- *A Tatabányai Szénbányák Vállalat 1966–67-ben saját tervezésében és kivitelezésében újjáépítette az épületet, ekkor kapta az új homlokzatot és bejáratot*

- *A Liget sor 5. szám alatti ház napjainkban, korábban itt lakott dr. Szabó Ignác*

▪ Az 1920-as években parkosított Liget

▪ A Hetes telepi piac mellett állt
valamikor az evangélikusok
temploma

■ Az evangélikus templom belseje 2020-ban

90 ■ Az evangélikusok templomának homlokzata 2020-ban

▪ Szent Borbála Kórház, L épület

▪ Szent Borbála Kórház, H épület

- *Drónfelvétel a Szent Borbála Kórházzról az új épületekkel (L-, H-, és a legújabb U-épülettel)*

Utóirat

Amikor a gyógyító, a gyógyítók figyelnek egymásra. A Hippokratészi eskü szerint nemcsak a betegekért tesznek meg mindent, hanem feltétlenül figyelnek a saját és kollegáik egészségére. Ezek a gondolatok vezérelnek akkor, amikor tanítványként érzékelttem, hogy mesteremnek személyes gondjai vannak. Az volt az igyekezetem, hogy figyeljek rá és segítek neki. Amikor a gyógyító lesz beteg, akkor...

Fohász

Másnap
Remeg a kéz
A test haszontalan és nehéz
A lélek nem tudja meddig még
Másnap vele vagy
Aztán, mindig és mindenhol vele vagy
Szól egy hang, kiált, én is itt vagyok
S talán ez a jobb
Család, barát, beteg
Figyelj rám, segíts, mert különben én is meghalok
Másnap dolgozni kell
Másnap kisüt a nap és én elindulok.

*1998. október 3. 6:20 perc,
ügyeletben a tatabányai nővér konferencia után*

dr. Dombi J. Péter

Forrásjegyzék

- A Szent Borbála Kórház 100 éves története. (Szerk. Bicskei Endréné et al.) Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Szent Borbála Kórháza. Tatabánya 1999.
- A Szent Borbála Kórház tudományos munkásságának bibliográfiája. (Szerk.: Dombi J. Péter et al.) Szent Borbála Kórház. Tatabánya 2015.
- DALLOS ISTVÁN: *Lenn a tárnák mélyén*. Szabadtéri Bányászati Múzeum Alapítvány. Tatabánya 2024.
- FEHÉR JÁNOS: *Ősi elemek szőlítésében*. Óváros Alkotócsoport. Tatabánya 2024.
- FEHÉR JÁNOS: *Szén szimfónia*. Óváros Alkotócsoport. Tatabánya 2019.
- FEHÉR JÁNOS: *Tatabányai szén- és vízbányászok*. Gál István Lakótelepi Ifjúsági Egyesület. Tatabánya 2006.
- GRÓF JÁNOS: *A bábolna-pusztai Jószív Egylet pénztári naplója (1920–1945)*. Bábolnai Helytörténeti Múzeum. (Kézirat)
- PROF. DR. ISTVÁN LAJOS: *Utóirat*. Yellow Design Kft. 2008.
- Jó szerencsét! Tatabánya 1896–2016*. (Szerk.: Gyüsi László – Horváth Géza) Tatabánya Önkormányzat – József Attila Megyei és Városi Könyvtár. Tatabánya 2017.
- DR. LAKATOS ISTVÁN: *A 75 éves Tatabányai Kórház története*. Tatabányai Kórház. Tatabánya 1974.
- SIMONIK PÉTER: *Népháztól a Gőzfürdőig. Munkásjóléti intézmények a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. tatabányai bányatelepén (1896–1945)*. Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára. Tatabánya 2017.
- SIMONIK PÉTER: *Az öngyelevezéstől a munkások kötelező biztosításáig. A tatabányai bányatárspénztár alapítása és működése a 19–20. század fordulóján*. (A XI. Tudományos Műhelyek Komárom-Esztergom Vármegyében Konferencián a tatabányai Kuny Domokos Múzeumban 2003-ban elhangzott előadás felvétele) <https://www.youtube.com/watch?v=IXkqbtC4bEc> (Letöltés ideje: 2026. március 12.)
- TAKÁCSNÉ CSETE JULIÁNNA: *Jó szerencsét, Fiúk*. Alfadat-Press Nyomdaipari Kft. Tatabánya 2005.

TAKÁCSNÉ CSENTE JULIÁNNA: *Volt egyszer egy Bányakórház*. Alfadat-Press
Nyomdaipari Kft. Tatabánya 2006.

Városunk, Tatabánya. Interjúkötet. (Szerk.: Rajcsányi Gellért – Schmidt
Csaba – Váraljai Zsolt). Tatabánya Önkormányzat Tatabánya.
Tatabánya 2017.

